

Miltä *musta* / *tuntuu* ?

Työvälineenä omakohtaisuus

Esittävän taiteen
koulutusohjelma
Opinnäytetyö
19.5.2009

Karolina Eklund

TIIVISTELMÄSIVU

Koulutusohjelma Esittävä taide		Suuntautumisvaihtoehto Teatteri-ilmaisun ohjaaja	
Tekijä Karolina Eklund			
Työn nimi Miltä <i>musta</i> / <i>tuntuu</i> ? – Työvälineenä omakohtaisuus			
Työn ohjaaja/ohjaajat Sussa Lavonen			
Työn laji Opinnäytetyö	Aika 19.5.2009	Numeroidut sivut + liitteiden sivut 52 + 2	
<p>TIIVISTELMÄ</p> <p>Opinnäytetyöni käsittelee omakohtaisuuden käyttöä teatterin ja draaman työvälineenä. Pääasiallisena tarkastelun kohteena ja aineistona on lopputyönäytelmäni <i>musta</i> / <i>tuntuu</i>, jossa toimin sekä käsikirjoittajana että ohjaajana. Käsikirjoitus perustui täysin omiin kokemuksiini ja sen teemoja olivat muun muassa syömishäiriö, koulukiusaaminen ja nuoren ihmisen pahoinvointi.</p> <p>Käyn työssäni läpi koko prosessin aivan ensimmäisistä aihepohdinnoista lähtien, ohjaten lukijan käsikirjoitus- ja ohjausprosessin kautta yleisöpalautteeseen asti. Pohdin muun muassa moniroolisuuttani produktiossa eli käsikirjoittajan, dramaturgin ja ohjaajan suhdetta heidän ollessa sama, näytelmän tapahtumat oikeassakin elämässä kokenut ihminen. Valotan myös taustaani teatterin, kirjoittamisen ja omakohtaisuuden äärellä ja esittelen muita yhteyksiä joissa olen käyttänyt omakohtaisuutta työvälineenä. Pohdin myös tulevaa ja sitä miten aion käyttää omakohtaisuutta työssäni siirryttyäni ammattikentälle ja työelämään.</p> <p>Työssä koitan vastata muun muassa kysymyksiin siitä miten tehdä yksityisestä kokemuksesta yleinen ja yhteinen sekä kuinka paljon taiteilija tekee tai voi tehdä taidetta itsestään. Pohdin myös taiteentekijän minän suhdetta aiheeseen.</p>			
Teos/Esitys/Produktio <i>musta</i> / <i>tuntuu</i> -näytelmä			
Säilytyspaikka Taideteollisen korkeakoulun kirjasto, Aralis-kirjastokeskus			
Avainsanat omakohtaisuus, henkilökohtaisuus, käsikirjoittaminen, subjektiivisuus, ohjaaminen			

Degree Programme in Culture		Specialisation Performing arts
Author Karolina Eklund		
Title <i>musta / tuntuu</i> , how do I feel? – Subjectivity as a Tool		
Tutor(s) Sussa Lavonen		
Type of Work Bachelor 's Thesis	Date 19.5.	Number of pages + appendices 52 + 2
<p>My thesis presents subjectivity as a tool for theatre and drama. My main material is my final work, a play called <i>musta / tuntuu</i> which I both wrote and directed. The script was entirely based on my own experiences and its themes consist of e.g. eating disorder, school bullying and feeling ill as a young person.</p> <p>In my thesis, I will go through the whole writing and directing process from the very initial ideas of my themes as well as guiding the reader through the writing and directing process all the way to the audience feedback. Among other things, I am focusing on the advantages and disadvantages of many roles included in the production. In addition, further attention is paid to the relationship between the writer, the dramatist and the director in case they are the same person. Moreover, the focus is on the one, who in real life has gone through all the aspects the play deals with. I have also shed light on my background in the theater. Writing and subjectivity, therefore, come to the fore in the play.</p> <p>Finally, I introduce other contexts where I have used subjectivity as a tool, including examples of subjectivity's use in pedagogical, exploratory and subscriber based work. Furthermore, I also ponder on the future and how I am going to use subjectivity in my work when I move to the professional field.</p> <p>Being honest and telling the truth on stage or in writing is always a risk. To expose one's true self and one's true feelings is scary and dangerous and can get an artist into trouble. Still, why does an artist do it? Art always comes from some kind of need either from the artist's need to tell a story, a need to try to fill some inner void or a need to point a flaw in the society. What is the need when an artist uses himself as a subject? My final thesis attempts to answer that and other questions such as how to transform a private intimate experience into an universal experience and how much can or should an artist use himself as a subject in the first place.</p>		
Work / Performance / Project <i>musta / tuntuu</i> - a play		
Place of Storage Aralis Library and Information Center, Helsinki		
Keywords subjectivity, writing, directing, personal, private		

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	2
2	OMAKOHTAISUUS ENNEN KUIN MUSTA / TUNTUI	5
2.1	Museodraama Sinebrychoffin taidemuseoon.....	5
2.2	Teatterihistorian proseminaarityö.....	7
2.3	Tutorkoulutukset	8
3	MUSTA / TUNTUU	10
3.1	Ensimmäinen askel kohti kirjoittamista	11
3.2	Kohti aihetta ja sen yli	12
3.3	Inspiration / Thinspiration – puhetta leikekirjasta	14
3.4	Käsikirjoittaminen.....	17
3.5	Millainen siitä tuli eli mikä on <i>musta / tuntuu?</i>	23
3.5.1	Kehon kartta	30
3.6	Matkalla kirjailijasta ohjaajaksi.....	32
3.7	Ohjaaminen ja valmis esitys	35
3.8	Keskustelutilaisuus ja seminaari	40
3.9	Yleisöpalautte.....	42
4	SUBJEKTIIVISUUS, MINÄ JA AIHE	44
5	MITEN TÄSTÄ ETEENPÄIN?.....	49
6	LOPPUSANAT	50
	LÄHTEET.....	52
	LIITTEET	

1 JOHDANTO

Miltä musta tuntuu? Mitä mulle tänään kuuluu? Miltä maailma musta näyttää? Mikä ois mun tän päivän juttu? Mitä muut musta ajattelee? Mitä mä ajattelen niistä? Mun mielestä tää menee näin. Mä oon ainakin kokenut tän noin. Mulla on nyt vaikeeta. Kukaan ei ymmärrä mua. Mä teen taidetta musta. Mun mielipiteet, mun tunteet, mun elämä. Mä, mä, mä. Minä, minä, minä.

Minä on helppo aihe taiteentekijälle. Itsensä ja omien kokemustensa käyttäminen materiaalina on ihanaa ja eikä vaadi suuria ponnistuksia. Minä itse, minun elämäni ja minun kokemukseni, ah mikä aihe! Kenet sitä tuntisikaan paremmin kuin itsensä? Ketä sitä enemmän rakastaisi, kenestä olisi kiinnostuneempi ja keneen mieluummin keskittyisi? Eläköön minä, minuus, minä itse, minun tunteeni, minun kokemukseni, aina, kaikkialla ja loppuun asti MINÄ! Taidetta minusta, minun elämäni lavalla. Tekijälle helppoa, eheyttävää ja maistuvaa, vastaanottajalle jännää, kiinnostavaa ja tunteikasta, oi onnea! Kaikki rakastavat minua. Minä rakastan minua!

No niinpä niin. Todellisuudessa oman itsensä ja kokemustensa käyttäminen taideteoksen aiheena on kaikkea muuta kuin helppoa tai hauskaa, varsinkin jos itsestään ja elämästään sattuu kirjoittamaan näytelmän jonka lisäksi vielä itse ohjaa. Omakohtaisia kokemuksia lavalle siirtäessään joutuu kohtaamaan kokemuksensa myös yksityishenkilönä, ei vain taiteentekijänä, käymään ne läpi uudestaan ja uudestaan, ensin paperilla ja sitten katsomaan niiden rakentumista lavalle. Samalla saa käydä moniäänistä keskustelua itsensä kanssa. Milloin puhuu käsikirjoittaja, milloin taas ohjaaja, milloin dramaturgi tai kaiken kokenut ihminen, minä.

Haastavuudestaan huolimatta omakohtaisuus on työvälineenä venyvä, moniulotteinen ja erittäin käyttökelpoinen. Omakohtaisuutta voi hyödyntää sekä taiteellisessa, pedagogisessa että tutkimuksellisessa työssä. Teatterin saralla sitä voi hyödyntää yksin ja ryhmässä, sekä ammattilaisten että harrastajien kanssa. Näkemykseni mukaan tosien, omakohtaisten tarinoiden jakaminen on myös paras keino oppia, koskettaa tai saada aikaan muutos.

Kirjoittamisen ja kirjallisuuden tärkeä funktio oli tarjota vaihtoehtoinen, ikioma ja kiinnostava maailma ummehtuneelta tuntuneen porvariskodin maailman tilalle. Kirjoittamalla saatoin luoda oman universumini, oman valtakuntani, jossa itse oli Herra ja Hidalgo, Valtias ja Luoja, jolla oli valta määrätä elämästä ja kuolemasta, armosta tai kuolemantuomiosta. Siinä omassa valtakunnassani oli helppo hengittää, vapaus olla ja toimia niin kuin huvitti ja itsestäni tuntui.

(Andersson 05, 14)

Lapsesta lähtien kirjoittaminen ja kirjallisuus ovat olleet iso osa elämäni.

Kirjoittamisesta kiinnostuin jo ennen kuin osasin itse kirjoittaa; sanelin runoja päivähoitajalle joka sitten kirjoitti ne ylös. Runot ovatkin aina olleet minun pääasiallinen muotoni ja opiskellessani vuosina 2004-2005 teatteria ja kirjoittamista Kymenlaakson kansanopistossa tajusin, etten oikein osaa tai ehkä edes halua osata kirjoittaa mistään mikä ei ole totta. Opistoajanani kirjoitin vielä julkaisemattoman runokokoelman ”Lintuhavaintoja”, mikä sekin koostui hyvin henkilökohtaisista tapahtumista kertovista runoista. Olen toki vuosien aikana tehnyt yritelmiä fiktion maailmassa sekä runojen, novellien että draamallisen tekstin muodossa, mutta fiktio ei ole koskaan tuntunut omalta. Olen kirjoittanut runoja päiväkirjamaisesti, arkisista tapahtumista, pienistä jokapäiväisistä hetkistä. Jossain vaiheessa huomasinkin olevani varma, etten osaa kirjoittaa mitään muuta kuin runoja omasta elämästäni. En edes ajatellut, että minulla olisi tarpeeksi taitoa kirjoittaa mitään muuta, ei varsinkaan kokonaista näytelmää.

Teatteriharrastuksen pariin olen alun perin päätenyt 6-vuotiaana. Ensisysäyksenä toimi rooli esikoulumme pääsiäisnäytelmässä. Olin todella otettu, kun kaikista esityksessä näyttelevistä lapsista juuri minulle annettiin kaikista pisin repliikki. Pidin näytelmän valmistamista jännittävänä leikkinä ja minusta oli kiehtovaa miten vakavasti aikuiset suhtautuivat leikin onnistumiseen. Ala-asteellani Sepon koulussa Espoossa esiinnyin luokkatovereitteni lähes jokaisessa kuukausittain järjestetyssä Luovassa Sepossa, koko koulun yhteisessä tapahtumassa jonne oppilaat saivat tehdä omia esityksiään. Alkusyksystä 1997 liityin lohjalaiseen Saturnus lasten- ja nuortenteatteriin, jossa olin

aktiivisesti mukana aina loppukevääseen 2003 asti. Yläasteen jälkeen pääsin Kallion ilmaisutaitopainotteisen lukioon, jonka jälkeen opiskelin vuoden verran Kymenlaakson kansanopistossa. Tämän jälkeen, vuonna 2005, ovet jo aukenivatkin Stadian, nykyisen Metropolia Ammattikorkeakoulun esittävän taiteen koulutusohjelmaan. Vaikka olin lukion loppuvaiheilla jo ehtinyt mielessäni antaa pysyvät rukkaset teatterille ammattina, mieleni onneksi muuttui ja koin ja koen olevani oikealla alalla.

Suurin syy sille miksi alun perin innostuin teatterista oli näytteleminen. Olin haltioissani, minulle tarjoutui tilaisuus olla joku muu kuin minä, joku kaikkivoipa, satumainen, joku muu kuin se pyöreä tyttö jota oli kiusattu koulussa aina esikoulusta lähtien. Teatteri oli pakokeino todellisesta elämästä, siitä todellisuudesta jossa olin pakotettu olemaan minä, tyhmä, ruma ja huono minä. Juuri tämä, omana itsenä olemisen pakeneminen, oli suurin syy tehdä teatteria hyvin monta vuotta ja juuri siksi halusinkin näyttelijäksi. Ajattelin, että voisin elää loppuelämäni teatterin illuusiassa ollen joku muu. Kirjoittaminen taas oli pitkään ainoa keino purkaa sitä ahdistusta joka minänä olemisesta syntyi ja toimi teatterin tavoin myös pakokeinona.

Nykyään tilanne on muuttunut ja voisin sanoa tekeväni teatteria pääasiassa siksi, että *saisin ja osaisin olla minä*. Tapani hahmottaa maailma, ihmiset siinä ja itseni sen kaiken keskellä on kirjoittaa siitä, kuvitella tai viedä asioita, hetkiä ja ilmiöitä lavalle. Varsinkin lopputyöni *musta / tuntuu* on olemassa suurilta osin sen takia, että tulisin kokonaisemmaksi, näkyvämmäksi, enemmän itsekseni. En halua paeta todellisuutta tai itseäni teatterin avulla, vaan haluan kohdata ne juuri teatterin keinoja käyttäen.

Työssäni käsittelen omakohtaisuutta teatterin ja draaman työvälineenä käyttäen pääasiallisena aineistonani lopputyöproduktiotani, omakohtaista tarinaani joka näytelmänä sai siis nimekseen *musta / tuntuu*. Käyn produktion valmistumisprosessin läpi tarkasti vaihe vaiheelta ja pohdin omakohtaisuuden lisäksi moniroolisuutta produktiossa. Esittelen lopputyöni lisäksi myös muita yhteyksiä joissa olen käyttänyt omakohtaisuutta työvälineenä. Lopuksi pohdin subjektiivisuutta ja yksityisen muuntamista yleiseksi. Pitkin työtä pohdin myös kuinka paljon taiteilija voi tehdä ja tekee taidetta itsestään tai laittaa itseään työhönsä. Työni on pääasiassa prosessikuvausta, mutta sisältää myös runsaasti analyysia ja pohdintoja, näin ollen sen voi katsoa olevan mielenkiintoista luettavaa esimerkiksi ensimmäistä produktiotaan suunnittelevalle käsikirjoittaja-ohjaajalle.

2 OMAKOHTAISUUS ENNEN KUIN MUSTA / TUNTUI

Vaikka *musta / tuntuu* onkin omakohtaisella urallani jonkinlainen huipentuma, olen toki myös ennen sitä käyttänyt omakohtaisuutta työvälteenä ja aiheena muissa produktioissa ja yhteyksissä. Seuraavaksi esittelen niistä kolme tärkeintä.

2.1 Museodraama Sinebrychoffin taidemuseoon

Moni taiteentekijä törmää jossakin vaiheessa uraansa tilaustöihin, joissa aihe annetaan ulkopuolelta. Välillä käy niin ikävästi, että aihe ei taiteilijaa kosketa tai edes suuremmin kiinnosta. Näistä töistä selviää toki kylmällä ammattitaidolla, mutta se saattaa tehdä tekijänsä työnsä välinpitämättömäksi. Työhön suhtaudutaan vain tilaustyönä, ei omana juttuna, ei ehkä niin tärkeänä, mutta välttämättömänä taiteentekijän toimeentulon kannalta. Usein tällaisissa töissä auttaa oman näkökulman löytäminen ja omakohtaisten tarinoiden hyödyntäminen. En väitä, että taiteilijan omat aiheet ja lähtökohdat olisivat muualta annettuja aiheita arvokkaampia, mutta omakohtaisen kulman löytäminen parantaa työmotivaatiota huomattavasti ja väitän sen vaikuttavan positiivisesti myös lopputulokseen. Haluaisin myös ajatella, että taiteentekijä tekee työtä sydämellään ja sielullaan. Tilaustoissa joihin omaa aihetta ei löydä tai saa, usein pää ja mekaniikka tekevät, mutta lämpö jää pois.

Loppuvuodesta 2006 teimme Lotta Oran ja Sanna Harjun vetämällä ”Draama ja teatteri yhteisössä” -kurssilla opiskelijaproduktiona museodraaman Sinebrychoffin interiöörimuseoon. Sinebrychoffin taidemuseon kokoelman perusta on Paul ja Fanny Sinebrychoffin keräämä laaja kokoelma vanhaa eurooppalaista taidetta. Vuonna 1921 Suomen valtiolle lahjoitettu kokoelma on esillä Sinebrychoffin pariskunnan kodin entisöidyissä tiloissa. Minulle lankesi nelihenkisessä työryhmässämme käsikirjoittajan osa. Ensisijaiseksi materiaalikseni itse museon ja sen taideteosten lisäksi sain Sinebrychoffin pariskunnasta ja heidän omistamistaan teoksista kertovan kirjan. Aloitin aiheeseeni tutustumisen kirjaa lukemalla ja museossa kuljeskelemalla. Löysin Paulin ja Fannyn elämästä mielenkiintoisia yksityiskohtia joita uumoilin käyttäväni hyväkseni käsikirjoituksessa.

Kirjoitustyöhön tarttuminen oli kuitenkin todella vaikeaa, kyseessä kun oli puhtaasti tilaustyö ja lisäksi vielä aiheesta joka ei minua koskettanut tai liiemmin ehkä kiinnostanutkaan. En halunnut lähteä kirjoittamaan teennäistä dialogia Fannyn ja Paulin välille tai yhdentekevää pienoisnäytelmää, jossa heittelisin ilmoille omia olettamuksiani heidän avioliitostaan tai elämästään. Vaikka todellisuutta tahdon työvälineenä ja materiaalina käyttääkin, en halua lähteä arvailemaan jonkun muun kokemuksia, varsinkaan tässä tilanteessa, missä tilaaja oli koko ajan vahvasti läsnä ja produktion epäonnistuminen erittäin huonoa mainosta opiskelupaikalleni.

Minun oli löydettävä museoon jokin toinen tulokulma kuin historiallisiin faktoihin takertuminen. Jätin tutkimusmateriaalini sivuun ja lähdin katselemaan museota omana itsenäni, en käsikirjoittajana tai historian dramatisoijana. Pohdin mikä minua siellä kiinnosti tai vaivasi, mihin jäin kiinni tai mitä jäin pohtimaan. Museossa kulkiessani harmittelin köysiä ja kylttejä jotka kielsivät koskemasta esineisiin tai istumasta tuoleille. Tuntui etten saanut kaikkea mitä olisin halunnut saada kun yksi tärkeä aisti, kosketus, suljettiin pois. Oli nurinkurista ajatella, että nuo huoneet olivat joskus olleet jonkun koti. Nyt ne olivat täynnä kieltoja ja rajoituksia jotka saivat varomaan jokaista liikettään. Ihmettelin mielessäni miten kirjoittaa jotakin, jonka tulee vaikuttaa, koskettaa, paikkaan jossa ei kuitenkaan saa koskea mihinkään. Yhtäkkiä huomasinkin löytäneeni minua kiinnostavan aiheen ja näkökulman, koskemattomuuden. Aloin kirjata omia ajatuksiani koskemattomuudesta ja annoin myös muulle työryhmälle kirjoitustehtäviä aiheeseen liittyen.

Lopputuloksena oli kahden pariskunnan tarina, joka sai nimekseen "Koskettava." Toisen pariskunnan voi ajatella olleen Paul ja Fanny Sinebrychoff, vaikka heitä ei juuri siksi pariaksi nimettykään. Tämä pariskunta oli selkeässä dialogissa keskenään ja näiden dialogien materiaalina käytin faktatietoa jota minulla Paulin ja Fannyn elämästä oli. Toinen pariskunta taas oli vähemmän tiettyyn aikaan sidottu. Heidän keskustelunsa koostui pidemmistä repliikeistä, pienistä koskemattomuuden kertomuksista joista iso osa oli minun omia koskemattomuuden kokemuksiani elämän varrelta. Kiedoin nämä pienet tarinat lopulta yhteen kuvaukseksi parisuhteen siitä tilasta, jolloin toista ei enää osaa tai uskalla kohdata tai koskettaa.

Sekä työryhmä, opettajamme että Sinebrychoffin taidemuseon intendentti olivat erittäin tyytyväisiä lopputulokseen. Koin itsekkin onnistuneeni varsin hyvin vaikka aluksi

tuntui, että museoon ja museosta kirjoittaminen on minulle liian suuri haaste. Kirjoituskokemuksena tämä toi varmuuden siitä, että myös tilaajalähtöisissä produktioissa on mahdollista käyttää omakohtaisuutta työvälineenä, jopa varsin onnistuneesti.

2.2 Teatterihistorian proseminaarityö

Kirjoitin alkuvuodesta 2008 teatterihistorian proseminaarityöni otsikolla ”Palavat terapeutit rannalla – kaksi näytelmää, kaksi kokemusta.” Työni käsitteli Paavo Westerbergin näytelmää ”Ranta” sekä Eeva-Liisa Mannerin näytelmää ”Poltettu oranssi.” Keskityin erityisesti vertailemaan keskenään näytelmien terapeuttihahmoja. Toinen keskittymispisteeni oli, että vertailin kokemuksia jotka minulla näytelmistä oli, toinen tekijänä, toinen kokijana.

Poltettu oranssi oli minulle tekijänä tärkeä kokemus. Ensimmäisenä opiskeluvuoteni käsittelimme näytelmää dramaturgian kurssilla Leea Klemolan johdolla. Osana opetusta muun muassa jakauduimme pienempiin ryhmiin ja valmistimme ryhmissä jonkin kohtauksen näytelmästä yhden ryhmän jäsenen toimiessa ohjaajana ja muiden näyttelijöinä.

Minulle kokemuksesta erityisen tärkeän teki sekä Leea Klemolalta että kurssitovereiltani näyttelijäntyöstäni saamani palaute. En ollut näytellyt pitkään aikaan ja tuntui, että olin varsin vieraantunut näyttelijäntyöstä. Oli tärkeää saada rohkaisevaa ja positiivista palautetta. Se myös vähensi koko ensimmäisen opiskelijavuoden vallinnutta epävarmuuttani koko ryhmäni ja vuosikurssini jäsenenä.

Rannasta saatu kokemus tuli taas täysin kokijana. Kävimme katsomassa esityksen koko vuosikurssin voimin alkukevällä 2006, jo edellä mainitun dramaturgian kurssin puitteissa. Odotukseni esityksen suhteen olivat erittäin korkealla, sillä olin pitänyt erittäin paljon Irtiottoja – tv-sarjasta, jossa Paavo Westerberg toimi sekä käsikirjoittajana että näyttelijänä, ja jonka työryhmässä oli mukana muitakin Rantaa esittäneen Akseli Ensemblen jäseniä.

Esitys teki minuun suuren vaikutuksen. Pidin lähes kaikesta mitä näin tai kuulin, ja mullistavinta oli se, että esitys sai minut itkemään. Olin niihin aikoihin oman elämäni kanssa sen verran jumissa, että kyynelkanavatkin tuntuivat menneen solmuun. Reilu vuosi esityksen näkemisen jälkeen sain käsiini näytelmän tekstin ja olin ensilukemalla hirvittävän pettynyt. Mielessäni oli häilynyt kultainen kuva mahtavasta tekstistä, mutta luettuna se tuntuikin suorastaan yhdentekevältä. Myöhemmillä lukukerroilla kuitenkin tajusin, että kuvaan tekstin hienoudesta liittyy vahvasti oma voimakas kokemukseni valmiista esityksestä.

Teatterihistorian proseminarityön odotetaan olevan noin kymmeniä tutkimus jostakin teatterimaailman henkilöstä, ilmiöstä tai tapahtumasta. Lähdekirjallisuuden ja -aineiston käyttöä katsotaan tarkasti työtä arvostellessa. Aiheeni valittuani totesin, että olen lähdössä niin sanotusti soitellen sotaan, tekemässä proseminarityötä käyttäen pääasiallisena materiaalina ”musta tuntuu” -tietoa, omaa kokemustani ja näkemystäni. Mututiedon lisäksi minulla oli materiaalinani vain näytelmät joita tutkin sekä muutama artikkeli Eeva-Liisa Mannerin ja Paavo Westerbergin taustoista. Ajattelin, että sillä aineistolla ei varmasti kovinkaan korkeisiin arvosanoihin yllätä, mutta päätin olla etsimättä lisää lähteitä, se nimittäin tuntui varsin päälleliimatulta aiheeni huomioon ottaen.

Työssäni käsittelin pääasiassa omia tulkintojani ja kokemuksiani teksteistä ja terapeuteista ja olin varsin varma, ettei subjektiivinen analyysini riittäisi. Suureksi yllätyksekseni sain kuitenkin työstä asteikolla 1-5 arvosanaksi 4. Palautteessa opettaja mainitsi hyvänä asiana sen, että työstä kuului selvästi minun oma ääneni ja näkemykseni. Jälleen kerran sain huomata omakohtaisuuden erinomaisuuden työvälteenä aivan uudessa yhteydessä, tällä kertaa tutkimuksellisessa työssä.

2.3 Tutorkoulutukset

Metropolia Ammattikorkeakoulun opiskelijakunta (METKA) järjestää joka syys- ja kevätlukukausi tutorkoulutuksia. Koulutukset on suunnattu kaikille Metropolia Ammattikorkeakoulun opiskelijoille alasta riippumatta ja niissä voi kouluttautua joko suomen- tai englanninkieliseksi vertaistutoriksi tai kansainväliseksi tutoriksi.

Koulutukseen kuuluu muun muassa ongelmanratkaisutehtäviä, tutorstrategioiden suunnittelua sekä ammattikorkeakoulun käytäntöihin tutustumista. Yksi osa kaikkia koulutuksia on esiintymis- ja ryhmäytymisharjoitteita sisältävä toiminnallinen osio. Minulla on ollut onni päästä suunnittelemaan ja toteuttamaan tämä osio jo noin kymmenessä tutorkoulutuksessa.

Monilla aloilla Metropolia Ammattikorkeakoulussa opiskelu on yksilökeskeistä eikä ryhmäytyminen tapahdu niin luonnollisesti kuin esimerkiksi esittävän taiteen koulutusohjelman opetuksessa. Tämän takia vertaistutorin rooli on hyvin tärkeä. Vertaistutorit esimerkiksi järjestävät uusille opiskelijoille opiskelun ulkopuolista toimintaa, tutustuttavat heitä toisiinsa ja vanhempiin opiskelijoihin, leikittävät heitä ja edistävät muutenkin uusien opiskelijoiden ryhmäytymisprosessia.

Tutorina toimiessa esiintymistilanteita tulee jatkuvasti eteen. Suurille ryhmille puhuminen, uusien opiskelijaryhmien kanssa aloittaminen tai opiskelijatapahtumien järjestäminen ja organisoiminen ovat tutorille arkipäivää. Joskus nämä tilanteet saattavat aiheuttaa suurta stressiä ja jännitystä. Tästä syystä tutorkoulutuksiin onkin sisällytetty esiintymistä käsittelevä osio, jonka pääpaino on yleensä toiminnallisissa harjoitteissa.

Koulutuksissa vetämäni osio on yleensä ollut kestoaltaan tunnista puoleentoista. Eri koulutuksissa tuntieni kaava on ollut suhteellisen samanlainen, mutta sisältöä ja harjoitteita olen tietysti varioinut tapauskohtaisesti. Aloitamme aina kevyesti, tutustumisella, leikeillä ja peleillä joiden jälkeen siirrymme itse esiintymiseen. Suosin monesti harjoitteita, jotka oikeastaan huijaavat esiintymään, saavat heidät olemaan muiden katsottavana huomaamatta.

Yksi tärkeä osa vetämiäni kokonaisuuksia on harjoitteiden väliin sijoitellut lyhyet keskustelut. Keskustelut käsittelevät esiintymiskokemuksia, esiintymisjännitystä ja keinoja jännityksestä selviämiseen. Keskustelemme yleensä jokaisen ryhmän kanssa myös noloudesta ja häpeästä.

Vaikka olen näissä tilanteissa ryhmän vetäjän, opettajan asemassa, en koe olevani mitenkään erilainen kuin normaalisti olen. Minun opetusmetodini on rehellisyys, kerron omista kokemuksistani esiintyjänä ja varsinkin jännittäjänä, sillä jännittäminen on

minulle välillä todella suuri ongelma. Varsinkin sellaista käytännön taitoa kuin esiintymistä opetettaessa en koe, että voisin turvautua teoriaan. Paras opetusmateriaali mitä minulla on ovat minun omat kokemukseni sekä koulutettavien kokemukset, jos he keskusteluhetkissä niitä suostuvat jakamaan. Teen siis työtä itsestäni käsin, esiinnyn omalla naamallani.

Tapani tehdä esiintymiskouluttajan töitä on kuitenkin pääasiassa puheenvuoro omana itsenä olemisen puolesta. Yksi päälauseista joita koulutettavilleni tolkutan on, että oma itsensä pitää olla, itseensä pitää luottaa, sillä tämä mieli, keho ja sydän on se mitä meille on työvälineiksi annettu ja kaikki mitä meillä on, joten miksi siis edes yrittää huijata tai esittää rooleja. Opetukseni ja periaatteitteni välillä olisi siis huomattava ristiriita jos en olisi ryhmän kanssa rehellinen ja avoin, rohkeasti minä. Omakohtaisuus siis on hyvä ja käytännöllinen työväline myös pedagogista työtä tehtäessä.

3 MUSTA / TUNTUU

musta / tuntuu on taiteellinen lopputyöni, virallisemmin työharjoittelu 2, harjoittelu ohjaajantyön alueella Metropolia ammattikorkeakoulussa. Toimin produktiossa sekä käsikirjoittajana että ohjaajana. Produktion varsinainen elinkaari sijoittuu noin ajalle toukokuu 2007 – toukokuu 2009, opinnäytetyöprosessi mukaan lukien.

musta / tuntuu on omakohtaisuuteen pohjaava kertomus syömishäiriöstä, koulukiusaamisesta, nuoren ihmisen pahoinvoinnista, äidin ja tyttären suhteesta ja rakkauden kaipuusta. Teemoja käsitellään mustahkon huumorin siivittämänä, itseironiaa ja lempeyttä unohtamatta. Teoksen tavoitteena oli tuoda nähtäväksi ja kuultavaksi elämänmakuinen tarina naiseksi kasvamisesta, herättää ajatuksia ja keskustelua näytelmän jatkuvasti valitettavan ajankohtaisista teemoista, mutta silti jättää päällimmäiseksi tunteeksi toivo. Esiityksen kohderyhmänä olivat muun muassa tytöt ja naiset 15-vuotiaista ylöspäin, nuorten naisten äidit, syömishäiriötä sairastavat, sairastaneet ja heidän omaisensa sekä syömishäiriöiden, koulukiusaamisen ja yleensäkin nuorten kanssa työtä tekevät.

Käyn seuraavaksi koko *musta / tuntuu* –prosessin läpi vaihe vaiheelta, sillä omakohtaisuutta työvälineenä käyttäen se on ollut minulle tähän mennessä kaikista suurin projekti.

3.1 Ensimmäinen askel kohti kirjoittamista

Ensimmäinen sysäys kohti *musta / tuntuu* –produktion syntymää tapahtui toukokuussa 2007. Olin jo aiemmin hieman leikitellyt ajatuksella josko kirjoittaisin näytelmän ja ohjaisin sen lopputyökseni, mutta olin kuitenkin päätenyt mielteissäni toteamaan, ettei minun ehkä kannattaisi sitä tehdä. Ajattelin, että suhtautuisin omaan tekstiini liian intohimoisesti ja että oman tekstin ohjaaminen ensimmäisenä pitkänä ohjaustyönä olisi liian suuri haaste. Ajattelin, että jonkun muun hengentuotokseen tarttuminen olisi helpompaa ja turvallisempaa. Olin myös todella varma, että minä, runotyttö, en edes osaisi kirjoittaa näytelmää.

Toukokuussa 2007 aloin kuitenkin taas pohtia käsikirjoittamisen mahdollisuutta. Olin juuri tehnyt kurssivalinnat kolmatta opiskeluvuottani silmällä pitäen ja olin pohtinut valitako improvisaatiokurssi vai käsikirjoituskurssi, jotka siis olivat tarjolla saman periodin aikaan. Päädyin valitsemaan improvisaatiokurssin, sillä ajattelin, että se on turvallinen vaihtoehto. Improvisaatio on jotakin jota osaan, jotakin jota olen tehnyt ja jossa koen olevani jo valmiiksi edes vähän hyvä. Ajattelin, että se ei veisi minua liian kauas turvallisuusalueeltani.

Kuitenkin heti kun olin kurssivalintani tehnyt, aloin soimata itseäni pelkuruudesta. Tajusin, että jos en nyt menisi käsikirjoituskurssille, en ehkä pääsisi ikinä eroon pelostani kirjoittaa draamallista tekstiä. Pohdin miksi minua harmitti niin paljon ajatella olevani ”pelkkä runotyttö” enkä silti ollut valmis edes kokeilemaan voisinko olla jotain muutakin. Olin ollut jo pitkään niin varma, että runo on minun ainoa muotoni, etten edes ajatellut kokeilevani jotakin muuta. Tolkutin itselleni, että pelkuruus ei mahdollista muutosta. Niinpä otin yhteyttä tutoropettajaani ja sain onnekseni vaihdettua kurssivalintani.

3.2 Kohti aihetta ja sen yli

Useimmat taiteilijat myöntävät, ettei heidän työnsä lähde etenemään ideasta, mikä viimeistely tuote tulee olemaan, vaan syntyy pikemmin intohimoisesta innostuksesta aiheeseen.
(Bogart 04, 67)

Tieto siitä, että reilun puolen vuoden päästä minun pitäisi tarttua aiheeseen, kynään ja näppäimistöön ja myös saada jotakin aikaiseksi, sai minut jatkuvasti pohtimaan mahdollista aihettani. Olen jo joitakin vuosia sitten huomannut, että minun on hyvin vaikea kirjoittaa mistään millä ei ole selkeää todellista pohjaa omassa elämässäni tai mistä minulla ei ole kokemuspohjaista tietoa. Niinpä huomasin tälläkin kertaa etsiväni aihettani omasta elinpiiristäni ja kokemusmaailmastani.

Hyvin nopeasti minulle selvisikin, että haluan kirjoittaa syömishäiriöstä, painosta ja ulkonäköongelmista. Ajattelin, että niistä sentään tiedän jotakin, sillä olen itse ollut tavalla tai toisella noiden aiheiden äärellä lähes koko elämäni. Olen ollut lapsena ja nuorena ylipainoinen ja minua on kiusattu sen takia koulussa kahdeksan vuoden ajan. Koulukiusaamisen vuoksi itsetuntoni ja minäkuvani kasvoivat jossakin vaiheessa vahvasti kieroön ja sairastuin syömishäiriöön. Olen myös ystäväpiirini kautta ollut läheisissä kosketuksissa sekä muihin syömishäiriötä sairastaviin ja sairastaneisiin että ulkonäköpaineista ja paineiden aiheuttamista ongelmista kärsiviin ihmisiin. Tunsin, että nuo aiheet ovat tärkeitä, eivät pelkästään minulle vaan myös ajankohtaisia käsitellä yhteiskunnallisen tilanteen vuoksi. Muun muassa median esittämä utopistinen naiskuva vaikuttaa jatkuvasti nuoriin tyttöihin ja naisiin ja aiheuttaa paineita. Tämä ja siitä johtuvat ongelmat on jo tiedostettu, mutta kukaan ei tunnu tekevän asialle mitään. Myös koulukiusaaminen on jatkuvasti otsikoissa, mutta Jokelan ja Kauhajoen kaltaisista kärjistymistä ja keskustelunherättäjistä huolimatta ongelmaan ei tunnu löytyvän ratkaisua. Ajattelin siis, että aiheille on yhteiskunnallista ja sosiaalista tilausta, sillä näkemykseni mukaan keskustelua on pidettävä tavalla tai toisella yllä. Vaikeneminen ei johda ratkaisuihin. Taide on olosuhteiden vastustamista (Bogart 04, 156). Pohdin myös, että aiheet ovat sen verran universaaleja, ehkä jollain tavalla jopa helppojaakin, etten voisi mennä niiden käsittelyssä pahasti metsään.

Pian päätökseni jälkeen kohtasin kuitenkin aivan uudenlaiset, suorastaan häiritsevät mietteet. Aloin pohtia mistä minulla on oikeus kirjoittaa, onko minulla oikeutta tarttua

juuri valitsemaani aiheeseen. Koin, että omat kokemukseni syömishäiriöistä eivät oikeuta minua kirjoittamaan niistä tai esiintymään jonkinlaisena asiantuntijana. Ajattelin, että oma syömishäiriöstä kärsineen kokemuksenikaan ei ollut tarpeeksi syvä tai tarpeeksi arvokas, että olin kokenut syömishäiriöstä vain jonkin ”kevytversion.” Tuntui, että olen jollakin tavalla itsekäs halutessani käsitellä aihetta, jossa en ole käynyt niin sanotusti siellä ”syvimässä päässä.” Näin ajattelin siksi, etten sairausaikanani esimerkiksi koskaan joutunut sairaalaan eikä minua jouduttu ruokkimaan pakolla. Anoreksiani ei koskaan mennyt niin pitkälle, että puutostilani olisivat johtaneet luustoni pysyvään heikkenemiseen tai kuukautisteni loppumiseen. Ajattelin, että en ole kärsinyt tarpeeksi, enkä siis näin ollen ole oikeutettu kirjoittamaan aiheesta.

Miten tällaisista pohdinnoista voi päästä yli? Eikö jokaisella ole tekijänoikeus omaan elämäänsä ja kokemuksiinsa? Eikö jokaisen tarina ole arvokas? Jopa oman, henkilökohtaisen kokemuksen epäileminen lienee merkki jostakin suunnattomasta epävarmuudesta. Vaikka toiseen korvaani tuntui kuiskuttavan rohkaiseva ääni, joka toisteli minulle, että minä riitän ja osaan ja pystyn ja kyseli miksi tyrmäisin itseni ja oman kokemukseni kun minulla kuitenkin on halua ja intohimoa käsitellä aihetta, tuntui toiseen korvaan huutavan taas aivan vastakkainen ääni. Ehkäpä tämä ääni oli kaikuja sairausajoilta, ala-asteajoilta, kaikista niistä asioista jotka johtivat sairastumiseeni ja itsetuntoni katoamiseen. Korostunut vaatimattomuus on vain suuruudenhulluuden eräs muoto (Andersson 05, 115). Tiedän olevani äärimmäisen kunnianhimoinen, mutta silti vähättelen itseäni. Itseluottamuksen ääripäät, täysi epäluottamus itseän ja itsen ylivoimaisena pitäminen lienevät taidetta tekevien ammattitauti.

Lopulta totesin, että minulla ei ole muuta vaihtoehtoa kuin tarttua tähän aiheeseen. Jos pelkästään sen pohtiminen oli saanut aikaan tällaisen ajatusmyrskyn, mitä saisikaan aikaan itse työskentely? Päätin, että minulla on oikeus aiheeseeni ja että minun kokemukseni on aivan yhtä tosi kuin kenen tahansa muun ja aivan yhtä arvokas myös. Ajattelin vielä tässä vaiheessa, että en kumminkaan kirjoittaisi mitenkään omaelämäkerrallista tekstiä, vaan käyttäisin omia kokemuksiani vain ikään kuin tietopohjana ja tukipylväänä. Näin ollen sain painettua myös alas orastavat pohdinnat siitä, tulisiko tekstistäni vain yhden ihmisen subjektiivinen oksennus, joka ei tarjoaisi mitään tarttumapintaa kenellekään muulle. Niihin pohdintoihin palaan työssäni

myöhemmin. Minulla oli aihe, joka oli tarttunut minuun jo ennen kuin olin itse päättänyt tarttua siihen.

3.3 Inspiration / Thinspiration – puhetta leikekirjasta

Kirjoittaminen on kirjoitusprosessissa vain pieni osa. Taustatyö ja aiheen tutkiminen ovat ensisijaisen tärkeitä. Vaikka itse kirjoitustyötä ei tekisikään, on pysyttävä aiheen äärellä, hereillä ja herkkänä sille. Jo tehtyjen taideteosten, kirjoitettujen kirjojen, median ja muiden ihmisten tarjoamat monet näkökulmat aiheesta, oli se mikä tahansa, antavat itselle tuoreutta katseeseen ja kynään. Jos keskittyy vain omaan suhteeseensa aiheeseen, unohtaa helposti huomata yhteiskunnallisen tai kulttuurisen liikehdinnän jota aihe mahdollisesti aiheuttaa.

Loppukesästä 2007 päässäni pyöri irrallisia näyttämökuvia, tunnelmia, ääniä, lauseenpätkiä ja alkutekijöissään olevia henkilöhahmoja. Vaikka ajattelin tulevaa kirjoitusprosessia jatkuvasti, en vielä kirjannut mitään konkreettista ylös, en jotenkin osannut. Aloin kyllästyä ideoitteni ja ajatusteni irrallisuuteen ja päätin alkaa koota aiheeseeni liittyvää leikekirjaa. Ajattelin, että se olisi mukava lisä ja sitten loppujen lopuksi mukava muisto, jotakin konkreettista jota jäisi matkan varrelta käteen.

Leikekirjani ei kuitenkaan loppujen lopuksi ollut mikään mukava pieni juttu projektin varrelta. Aloin kerätä sinne sanoma- ja aikakauslehdistä kaikki mahdolliset artikkelit, otsikot, kuvat ja jopa yksittäiset sanat jotka vain suinkin liittyivät aiheeseeni. Syksyllä 2007 sormeni olivatkin jatkuvasti liimassa ja asuntoni täynnä silputtuja lehtiä. Tuntui hyvältä, että minulla oli kovien kansien välissä jotakin konkreettista, jotakin joka piti minut kiinteästi aiheen äärellä ja jotakin jota pystyin kantamaan mukani. Se, että minulla oli vielä vain ajatustasolla olevaan näytelmään liittyvä konkreettinen asia jota voin työstää, koskettaa ja viedä eteenpäin, sai myös minut itseni uskomaan vahvemmin siihen, että olen todella tarttumassa kirjoitustyöhön ja aikomassa kirjoittaa kokonaisen näytelmän. Itseluottamukseni nosti päätään.

Jossain vaiheessa syksyä tajusin, että leikekirjani sisältö muistutti joiltain osin vahvasti syömishäiriötä sairastavan kokoamaa thinspiration-materiaalia. Thinspiration-materiaali sisältää yleensä pääasiassa kuvia sekä laihoista että lihavista ihmisistä. Laihoista sen

vuoksi, että kuvat muistuttavat syömishäiriötä sairastavaa päämäärästään ja ihanteistaan, ja lihavista tavallaan varoittamassa syömisen ja ruuan "vaaroista." Thinspiration-kuvilla syömishäiriöinen pyrkii motivoimaan itseään uusiin suorituksiin laihduttamisen ja ruuasta kieltäytymisen saralla.

Tajuttuani tämän aloin katsella leikekirjaa hieman uusin silmin. Mietin pystyisinkö löytämään materiaalin takaa ihmisen, henkilöahmon jonka voisin kirjoittaa eläväksi. Jatkoin leikekirjan kokoamista ja materiaalin keräämistä kuten ennenkin, mutta pysähdyin aina välillä pohtimaan kuka sitä minun lisäkseni teki. Halusin tietää kuka minun kanssani oli aiheen äärellä, kuka minut oli päästänyt katsomaan sisäänsä.

Kirjoitusprosessin alkuaikoina se minulle lopulta sitten selvisikin, vaikkakin vaikeuksien kautta. Etsin, pohdin ja kyselin, yritin miettiä ikää, ulkonäköä, harrastuksia, mitä vain. Ahdistuin ja yritin pakolla muodostaa silppukirjastani hahmoa. Kun pakottaminenkaan ei auttanut, lopetin etsimisen ja ajattelin, että ehkä olinkin ollut väärässä, ehkä kuvien ja tekstien takana ei ollutkaan ketään ja leikekirja olikin vain se miksi olin sen alun perin tarkoittanut, pelkkä materiaaliansio ilman sen suurempia merkityksiä. Lopulta kuitenkin tajusin, että ainoa henkilö, jonka leikekirjasta löysin oli minä itse. Omana sairausaikanani en leikekirjani kaltaista thinspiration-materiaalia kerännyt, vaikka sitä ajattelinkin. Tunsin että jollakin tasolla jokin oli purkautunut minusta ulos. Tämä oli ensimmäisiä merkkejä siitä, että olin tietämättäni kirjoittamassa hyvin vahvasti itsestäni. En vain itse tajunnut sitä vielä.

Pohdinnat siitä, kuinka paljon taiteilija voi tai saa tehdä taidetta itsestään ovat usein ympäripyöreitä eivätkä johda mihinkään. Leikekirjani kohdalla olin mukana todistamassa ikaikaista väitettä, että taiteilija laittaa työhönsä aina palasia itsestään, joko tiedostaen, tai kuten minä tässä tapauksessa tein, tietämättään. Taiteen tekeminen tapahtuu mielestäni aina jostakin tarpeesta. Tämä tarve on aina taiteen tekijän sisäinen, joko hän tuntee tarvetta täyttää jotakin tyhjiötä itsessään tai ympäröivässä maailmassa, yhteisössä, todellisuudessa. Taiteen tekeminen on aina henkilökohtainen teko. Luovuutta ei mielestäni voi pakottaa ja väistämättä taiteilija laittaa jokaiseen työhönsä itseään, oli aihe kuinka kaukainen itsestä tahansa. Näin ollen jokainen taiteilija tavallaan käyttää tahtomattaankin omakohtaisuutta työvälineenään.

Leikekirja pysyi mukanani koko kirjoitusprosessin ajan ja myös sen jälkeen. Leikkaaminen ja liimaaminen oli välillä suorastaan lohdullista, jopa terapeutistakin. Jos en esimerkiksi tiennyt mitä seuraavaksi kirjoittaa, jätin tekstin kesken ja siirryin leikekirjani pariin. Välillä pelkkä sen selaileminen riitti, joskus taas tein sitä eteenpäin. Loppujen lopuksi leikekirja sisälsi lähes 50 täpötäyteen liimattua sivua ja muutamia vajaita sivuja. Esityskauden aikana leikekirjan skannatut ja tulostetut sivut oli asetettu näyttelyksi esitystilan läheisyyteen. Näin myös yleisö pääsi kurkistamaan millaisen matkan käsikirjoittaja oli tehnyt.

KUVA 1 Sivua leikekirjasta

3.4 Käsikirjoittaminen

Taide on valhe joka kertoo totuuden. – Pablo Picasso
(Bogart 04, 64)

Varsinainen käsikirjoitusrykäykseni tapahtui Sussa Lavosen vetämällä käsikirjoituskurssilla alkuvuodesta 2008. Kurssin alkaessa minulla oli jo muutama lähes valmiiksi luonnosteltu kohta paperilla ja olin edelleen vahvasti sitä mieltä, että tekstistäni tulee kokoelma eri tyyllilajeilla toteutettuja itsenäisiä episodeja, jotka pyörivät saman aiheen ympärillä. Suunnittelemani esityksen oli tarkoitus muistuttaa vahvasti leikekirjani muotoa, sen sekamelskaista yhteneväisyyttä, värikkyyttä ja moninäkökulmaisuutta.

Näin ei kuitenkaan käynyt. Kun aloin kirjoittaa, joka kirjoituskerran jälkeen huomasin meneväni kauemmaksi universaaliudesta ja lähemmäs yksityisyyttä. Samalla liikuin esityksen muotopuolella aina vain kauemmas episodimaisesta rakenteesta ja menin lähemmäs perinteisempää draaman kaarta. Joka kirjoituskerran jälkeen hieman säikähdin ja hämmästelin mielessäni, että onpas henkilökohtaista tekstiä, miksi puhuin taas totta. Kaikista suurin säpsäytys ja säikähdys itselleni oli, kun huomasin käyttäväni omaa nettipäiväkirjaani kirjoitusmateriaalinani. Lohduttelin ja rauhoittelin kuitenkin itseäni jatkuvasti ajattelemalla, ettei tekstini varmasti tästä enää henkilökohtaisemmaksi menisi. Vakuuttelin itselle, että minun piti vain ilmeisesti saada joitakin tiettyä asioita ja kohtauksia ulos itsestäni ja olin varma, että jähka olisin sen tehnyt, voisin vihdoinkin rueta luomaan, käyttämään mielikuvitustani ja keksimään ja kirjoittamaan kunnolla.

Ja mistä moinen ajatus? Miksi itsestäni ja todesta kirjoittaminen tuntui väärältä ratkaisulta, kuin yritykseltä mennä siitä mistä aita on matalin? Mistä yhtäkkiä olin saanut päähäni, että fiktio on luovempaa ja taiteellisesti arvokkaampaa kuin todellisuuden kirjaaminen? Ehkäpä siksi, että kirjailijan odotetaan olevan tarinankertoja ja sanaan tarina sisältyy tietty kaiku fiktiosta. Kirjoittamisessa vapaa valehteleminen tuottaa suurta mielihyvää (Andersson 05, 39). ”Tarina” ei kuulosta todelta, tarina on keksitty juttu ja mitä uskottavamman ja nokkelamman tarinan kirjailija keksii, sitä parempi ja luovempi hän työssään on. ”Tämä tarina on tosi.” Niin varmaan.

Kysyisin kuitenkin, että eikö loppujen lopuksi ole "lahjakkaampaa" käsitellä todellisuutta, tapahtuneita asioita ja onnistua kirjoittamaan ne muotoon joka koskettaa, jopa muotoilemaan ne niin, että todellisuudesta tulee tarua ihmeellisempää? Keksiähän voi kuka vain, mutta todenpuhuminen, se on vaikeaa, rohkeaa ja joskus jopa vaarallista. Kun sanotaan, että kirjailijan tärkein tehtävä on kirjoittaa mahdollisimman hyvin, tarkoittaa se juuri tätä: kirjoittaa aidosti, henkilökohtaisesti, selkeästi ja ilman muuta "tarkoitusta" kuin oman vision ja käsityksen mahdollisimman täsmällinen hahmottaminen (Andersson 05, 23).

Tekstiä syntyi tasaista, hyvää vauhtia. Olin useaan otteeseen suorastaan hieman yllättynyt tuotteliaisuudestani. Kuitenkin joka kerta kun en ollut kirjoittamassa tai tehnyt jotakin muuta tekstin eteen, olin hyvin levoton ja huolissani. Teksti vaivasi minua ja tunsin suoranaista syyllisyyttä jos yritin keskittyä johonkin muuhun kuin siihen. Kirjoitan näistä tunteista käsikirjoituskurssin aikana pitämässäni päiväkirjassa seuraavalla tavalla:

Jokaisena hetkenä jona en ole kirjoittamassa, olen tuskastunut ja huolissani. "Miksi ei etene, miksi ei ole ideaa, mitä teen seuraavaksi, mikä kohta voi tulla, tuleeko se, mitämitämitä äää, tähänkö tämä taas loppui, kesken loppui taas tämäkin idea ja innostus, hitto että olen huono!!!" Sitten, vähän niin kuin yhtäkkiä, kävelen väsyneenä kotikatua pitkin ja katselen ihmisiä baareissa ja näen tutut kasvot jotka eivät huomaa minua, ja naurahdan, naurahdan itsekseni ääneen sitä miten vuosi sitten en olisi naurahtanut noille kasvoille ja huh huh miten asiat muuttuvat nopeasti ja jestas mitä kaikkea tapahtuukaan niin ettei melkein edes ehdi huomata. Sitten tulen sisään ja hississä päähäni tulee lause. Otan kengät, takin, kaulahuivin pois. Vastan tekstiviestiin, avaan koneen. Kirjoitan lauseen ylös ja sitten toisen, ja toisen, ja toisen. Olen hiljaa. Kirjoitan. Ei pitäisi olla niin kamalan huolissaan koko ajan. Kaikki on ihan hyvin. (Työpäiväkirja, 25.1.2008)

Tuossa jatkuvassa kauhun ja ajoittaisen mielenrauhan keinutuksessa sainkin varsin nopeasti kirjoitettua ensimmäiset lähes parikymmentä liuskaa tekstiä, jotka yllätykseni olivat suoraan näytelmän alku. Sitten jo lähetinkin hengentuotokseni opettajalle luettavaksi. Se tuntui tältä:

Tuntuu tyhmältä lähettää luettavaksi jotakin joka on niin kesken. Tai siis, että vaan niinkun osa jostain. Että ei sillai kannattais kenenkään lukea vielä mitään kun se ei oo valmis tai ei siis ole näkyvillä että mihin se

päätyy. Mitä jos tuon ensimmäisen satsin luettua tulee semmonen olo, että "huh huh mitä shaibaa, ei kyllä kiinnosta pätkeäkään mitä tän jälkeen tapahtuu, plaah." Äh millasta tää on. Äh.
(Työpäiväkirja, 28.1.2008)

Tuon ensimmäisen kirjoittamani ja lähettämäni kokonaisuuden jälkeen olin äärettömän väsynyt ja tunsin oloni suunnattoman tyhjäksi. En tiennyt miten tekstiä jatkaisin. Mielessäni oli monia sirpaleita, mutta toisaalta monta sirpaletta puuttui ja liima tuntui olevan kokonaan hukassa. Minulla oli alku, suorastaan lupaava alku, mutta jatkosta tiedossa pelkkää sumua.

Tuskaisuudestani huolimatta sain onnekseni kuitenkin jotenkuten jatkettua, välillä itseäni pakottaen ja välillä kuin vahingossa. Joka kirjoituskerralla huomasin jälleen kirjoittavani totta, totuuksia itsestäni ja tapahtumia omasta elämästäni, mutten enää osannut tai jaksanut kauhistua. Ajattelin vain antaa itseni kirjoittaa ja katsoa sitten myöhemmin mitä kaikkea olinkaan paperille laittanut. Tuntui, etten niinkään kirjoittanut omasta elämästäni vaan ennemminkin toin näkyväksi oman maailmankuvani, oman käsitykseni siitä miten maailma makaa. Esimerkiksi kirjoittaessani kouluajastani kiusattuna oppilaana tuntui etten kirjoittanut omaa tarinaani vaan toin näkyviin vallitsevan ala-astetodellisuuden. Samoin kun kirjoitin kokemukseni julkisen terveydenhuollon tarjoamasta avusta masennusta sairastavalle ihmiselle, tuntui että kuvasin vain nykyterveydenhuollon tilaa. En varsinaisesti nähnyt siinä mitään mullistavaa tai uskaliaista. Totuudet näyttäytyivät minulle itselleni jostain syystä vain hippusina tekstin seassa ja ajattelin, että valmiissa tuotoksessa ne sitten olisivat niin hyvin naamioituina, ettei kukaan varmasti tajuaisi yhdistää niitä minuun. Lisäksi päätin, että ainahan voin valehdella, kiistää kaiken ja syyttää mielikuvitustani. En myöskään uskaltanut kieltää tekstiä tulemasta, pelkäsin kirjoitusinnon loppuvan.

Tämä pelko liittyynee ajatukseen jostakin mystisestä flow-tilasta, inspiroitumisesta, suorastaan jumalaisesta välähdyksestä kirjailijan aivoissa tai sydämessä. Kirjoitusintoa ajatellaan ohimenevänä tilana. Juuri niin minäkin ajattelin ja aina kun tekstiä tuli, tahdoin ottaa flowstani kaiken hyödyn irti. Herää kysymys onko kirjoittaminen kuitenkin kiinni tästä jostakin välähdyksestä ja vimmasta? Voiko esimerkiksi tarpeeksi kauan harjoittelemalla koneistaa oman luovuutensa, tehdä siitä automaatin joka tietokoneen tai paperiarkin ääreen istuessa alkaa aina suoltaa tekstiä? Omalla

kohdallani joudun tunnustamaan välähdyksen ja vimman ehdottoman tarpeellisuuden. Kirjoittaminen ja luovuus ovat mielestäni herkkiä asioita ja joudun valitettavasti tukemaan ainaista taiteilijastereotypiaa tunnustamalla, että aina ei vain irtoa. Jos on kokenut sen kuinka vaikeaa kirjoittaminen voi olla, haluaa nauttia ja tehdä kaikkensa hetkessä jolloin se tuntuu helpolta. Sen sijaan että kylpisi ammeellisessa liimaa, haluaa tuntea soljuvansa eteenpäin vaivattomasti kuin vesiliukumäessä.

Käsitteilykurssi eteni ja minä rämmin tekstisuijossani. Vaikka tuotin materiaalia koko ajan, en tuntenut edistystäni. Sivumäärä ei lisääntynyt enkä edelleenkään tiennyt mihin kaikki päättyi. Keskenäisyyden sietokykyäni oli ja on muutenkin äärimmäisen huono, joten kirjoitin alusta lähtien varsin valmiista tekstistä. Ehkä juuri siksi edistymiseni tuntui niin hitaalta, sillä en useinkaan kirjoittanut kerralla suuria määriä, mutta teksti oli sitä vastoin valmiimpaa, hiottua. En kuitenkaan osannut huomata sitä kirjoitusvaiheessa, vaan tuijotin vain sivunumeroita ja möyrin saamattomuudessaani. Tästä kirjoitinkin päiväkirjaani otsikolla ”Kasvukipuja”:

Teksti pyörii päässä koko ajan muttei mitään tule ulos. On ideaa ja tunnelmaa ja vahvoja mielikuvia, mutta mikään ei pääse sormenpäihin asti. Ahdistavaa. Tuleeko tämä nyt sitten mukamas ikinä valmiiksi, vai pitääkö alkaa taas lueskella näytelmiä sillä silmällä, että josko sittenkin ohjaisi tämän tai tuon tai jonkin muun tai plääh. Onko se luovuttamista jos tekee varasuunnitelmia kun ei usko itseensä? Äh.
(Työpäiväkirja, 21.2.2008)

Minua vaivasi koko ajan suuri epäluottamus itseäni ja luovuuteni riittämiseen. Uskon, että pelkoni kirjoitusinnostuksen loppumisesta ja levottomuuteni aina kun en ollut kirjoitustyön äärellä johtuivat juuri siitä. Itseluottamukseni on ajoittain suorastaan naurettavan alhainen ja luulen, että minulle rakkaan ja äärimmäisen tärkeän asian, kirjoitustyön äärellä omien taitojen riittämisen epäily vielä korostui huimasti. Kaikkea luovaa tekemistä hedelmöittää se, että vastakkaiset tunteet taistelevat keskenään, ja epävarmuus ja avuttomuus yhdistyvät rohkeuteen ja kaikkivoipaisuuteen (Andersson 05, 130). Minussa ristellivät samaan aikaan innostus, epävarmuus, kauhu sekä tahto ja tarve kirjoittaa.

Myös se, että meillä oli hyvin vähän lähiopetusta kurssin aikana ja vietimme enimmillään jopa kaksi viikkoa kukin tahoillamme kirjoittaen, ei varmasti tehnyt itsetunnolleni hyvää. Olen luonteeltani sen verran sosiaalinen tapaus, että tarvitsen muita ihmisiä ympärilleni, tarvitsen lounasseuraa, keskusteluja ja tupakanmittaisia höpötyshetkiä. Jos olen liian kauan omineni, tunnen surkastuvani ihmisenä. Kirjoitusprosessin aikana olin hyvin paljon yksin, joten ei ihme, että olin välillä täysin varma ettei minusta ole mihinkään enkä minä ylipäättään ole kukaan. Pohdin myös onko minusta ylipäättään kirjoittajaksi jos näin kipeästi kaipaen työkavereita ja ryhmää ympärilleni.

Kun käsikirjoituskurssi alkoi olla jo loppusuoralla, aloin pikkuhiljaa aavistella ja ehkä hyväksyäkin, että kirjoitustyöni tulos olisi jotakin todella henkilökohtaista. Siinä ei olisi vain hippusia elämästäni eikä tarina jättäisi tekstin tosipohjaisuutta arvailujen varaan. Luin tekstiäni ja tajusin siirtäneeni paperille ja kirjoittaneeni teatteriksi lähes kaikki kipeimmät kokemukseni. Se oli pelottavaa, mutta tuntui loppujen lopuksi jotenkin luonnolliselta. Enhän minä ollut enää pitkiin aikoihin osannut kirjoittaa mistään mikä ei olisi totta. Tunsin myös jollakin tavalla orastavaa ylpeyttä siitä, että minun elämäni tarjosi aineksia tällaiseen tekstiin. Olin onnellinen, että pystyin vihdoinkin käsittelemään niitä jotenkin, kertomaan ja jakamaan.

Olin myös kirjoitusprosessin aikana jotenkin sokeutunut itselleni ja omalle tarinalleni. Vaikka käytin aineksia suoraan omasta elämästäni, en kirjoittaessani tajunnut tekeväni niin. Asiat joita kävin läpi olivat varsin syviä ja suuria, kipeitä kohtia elämäni varrelta, joiden ajatteleminen muuten saa minut välillä hyvin mietteliääksi, joskus jopa tolaltani. Kirjoittaessani en kuitenkaan tajunnut käsitteleväni niitä. Uskon, että sokeuteni oli kuitenkin jokin defenssi, puolustus jonka olin alitajuisesti itselleni kehittänyt. Jos olisin kirjoittaessani koko ajan tiedostanut mitä ja mistä kirjoitan, prosessi olisi ollut minulle äärimmäisen rankka, ei vain käsikirjoittajana vaan myös arkiminänä.

Monet kirjoittamisesta kirjoitetut kirjat ja itse kirjailijatkin puhuvat aloittamisen vaikeudesta. Itselleni aloittaminen oli tällä kertaa ollut yllättävän helppoa, mutta kohtasin sitä vastoin suunnattoman vaikeuden lopettaa tekstini. Olin pitkään lukossa enkä tiennyt miten teksti loppuu. Edes äitini avulias ehdotus ”Kirjoita siihen loppuun,

että hän nousee Roomaan menevään junaan” ei auttanut. Hetken tekstin lopettamisen vaikeutta pohdittuani kuitenkin totesin, että kyse ei suinkaan ollut ideoiden puutteesta, vaan siitä, etten halunnut vielä päästää kirjoittamisesta irti. Olin rakastunut itseeni ja elämäni käsikirjoittajana, sain olla ahdistunut, valvoa öitä ja viettää muutenkin epäsäännöllisen epämääräistä elämää. Realiteetti kuitenkin oli, että käsikirjoituskurssi oli loppumassa. Minun oli saatava ennen kaikkea itseni takia teksti valmiiksi, että voisin siirtyä kohti seuraavaa kurssia. Kyse oli myös niinkin arkisesta asiasta kuin aikatauluni. Tiesin, että minulle ei kurssin loppumisen jälkeen ollut aikaa tarttua käsikirjoitukseen ennen kesää ja pelkäsin, että keskeneräinen teksti pitäisi minut sietämättömän levottomana koko loppukevään. Otin siis itseäni niskasta kiinni ja kirjoitin tekstin valmiiksi.

Käsikirjoituskurssin päätteeksi jaoimme ryhmän kesken mitä olimme saaneet aikaan ja tietysti minunkin tekstini luettiin lukudraamana. En ole elämässäni montakaan kertaa ollut niin hermostunut, en voinut katsoa ketään silmiin ja löysin aivan uusia ulottuvuuksia siihen, miten kylmää hiki voi olla. Ryhmä kuitenkin piti tekstistäni ja antoi rakentavaa ja erittäin hyödyllistä palautetta. Tekstin rytmiä ja henkilöhahmoja keuhuttiin ja sain hyviä neuvoja tiivistämiseen ja sujuttamiseen. Mainittakoon vielä, että ryhmä kommentoi erityisen tarkkaan erästä kohtausta, jonka he sanoivat olevan varsin epärealistinen eikä millään tavalla uskottava. Huvittavaa tässä oli, että juuri se kohtaus oli lähes sanatarkkaan todellisesta elämästä kopioitu kohtaaminen. Ilmeisesti siis todellisuus todellakin on tarua ihmeellisempää.

Saamastani hyvästä palautteesta intoutuneena kirjoitin käsikirjoituksesta uuden version vielä samana päivänä. Poistin kokonaan kaksi kohtausta, joista toinen oli juuri tuo epärealistiseksi mainittu, ja kirjoitin suoranaisella vimmastumisella yhden kohtauksen lisää. Tämä uusi kohtaus oli parin sivun pituinen dialogi päähenkilön ja hänen äitinsä välille ja se sijoittui aivan näytelmän loppupuolelle. Kohtauksesta tulikin yksi käsikirjoituksen tärkeimmistä ja henkilökohtaisimmista sekä valmiin esityksen hienoimmista. Sitä kirjoittaessani itkin koko ajan valtoimenani. Ilmeisesti omat suuret tunteeni kirjoitushetkessä välittyivät paperille, sillä näyteltynä kohtaus oli äärimmäisen koskettava.

Oma kokemukseni on, että itse kirjoittamistapahtuma on aika pieni osa "kirjoittamista", tapahtuman tärkeä ja välttämätön toimeenpano, sen kirjaaminen. Kirjoittaminen, kirjaaminen, edellyttää että asia, tematiikka, sisältö ja sen muoto ovat kypsyneet pitkiäkin aikoja ja että tarpeellinen esityö – lukeminen, tietojen keruu, haastattelut, keskustelut, lähdekirjallisuuteen perehtyminen, asioiden muhminen siihen pisteeseen että ne alkavat esiintyä niin päiväunissani, fantasioissani kuin öisissä unissani – on saanut sille tarvittavan ajan kypsyä.
(Andersson 05, 23).

Varsinainen kirjoitusrupeamani tai "kirjaamiseni" siis kesti käsikirjoituskurssin ajan eli noin kahdeksan viikkoa. Teksti siis syntyi yllättävän nopeasti, mutta luulen sen johtuvan siitä, että olin ollut aiheeni äärellä jo monta kuukautta ennen konkreettisen kirjoittamisen aloittamista.

Kurssin loputtua käsissäni oli kuutisenkymmentä sivua täysin minusta ja omista kokemuksistani kertovaa näytelmää. Nimeksi tekstille tuli *musta / tuntuu* ja minusta todella tuntui, nimittäin ylpeämmältä, mutta samalla pienemmältä ja pelokkaammalta kuin koskaan ennen.

3.5 Millainen siitä tuli eli mikä on *musta / tuntuu*?

Kauneusihanteet vahingoittavat vakavasti sinua ja ympärilläsi olevia.
(Jyväskyläläisen baarin vessan seinästä poimittu mietelmä.)

Lehdistölle ja kohderyhmille lähettämämme tiedote esityksestä alkaa näin:

Emmi on vähän sellainen pyöreämpi tyttö, jolla on tukka niin kuin potta päässä ja joka ei ikinä saa olla leikeissä prinsessa. Emmiä kiusataan koulussa ja Emmillä on paha olla. Kun Emmi kasvaa, se paha olo kasvaa Emmiin mukana. Lopulta Emmi saa tarpeekseen ja päättää tulla niin pirun kauniiksi, ettei kukaan voi enää ohittaa tai hylätä häntä.

musta / tuntuu on siis tarina Emmistä. Emmiin lisäksi muita tärkeitä henkilöitä tarinassa ovat Emmin äiti ja kolme cheerleaderia. Yleisölle esitellään myös kolme kiusaajaa, Siina, Minna ja Pia, sekä lääkärihahmo, parikin miestä ja cheerleadereiden tiukka Pomonainen.

Cheerleaderit, joita puheiden mukaan on välillä ollut enemmänkin kuin kolme, edustavat Emmiä mielen demoneita, kaikkia niitä asioita jotka häntä vaivaavat ja jotka ovat aiheuttaneet hänen vaikeutensa. Juuri nämä, tekstissä esiintyvät cheerleaderit edustavat yksi ulkonäköpaineita, toinen viiltelyä ja kolmas bulimiam. Aina kun joku ongelma tai oire on puhjennut, cheerleader on ilmestynyt Emmiä elämään. Cheerleaderit ovat siis yhden tulkinnan mukaan Emmiä oman päänsä tuotos ja kun Emmi keskustele heidän kanssaan, hän puhuukin toisaalta itsekseen. Pomonainen taas edustaa jotakin korkeinta pahaa voimaa, joka lähettää ongelmia ja surua ihmisten elämään. Voisi melkein sanoa, että Pomonainen on paholainen, jota jopa pirullisen ihanat cheerleaderit pelkäävät.

KUVA 2 Cheerleaderit. Ylhäällä Sanna Kärkkäinen, alla Johanna Virsunen ja Meiju Lampinen.

Tarinassa käydään läpi Emmiä elämä 6-vuotiaasta noin 25-vuotiaaksi asti. Esitys lähtee liikkeelle siitä, kun cheerleaderit ilmestyvät Emmiä asuntoon. He alkavat keskustella ja huomaavat olevansa eri mieltä tapahtumien kulusta. Emmi alkaa siis kertoa heille omaa näkökulmaansa oman elämänsä vaiheista. Esityksen alussa käsitellään vuosia jatkunutta koulukiusaamista, joka käy ilmi sekä 6-vuotiaan Emmiä monologissa että kohtauksessa jossa noin 11-vuotias Emmi kohtaa kiusaajansa koulun välitunnilla.

Pia (näyttää Emmille ripsentaivutinta)
Hei nyhverö, tiedätsä mikä tää on?

Emmi
No joo.

Siina
No mikä?

Emmi
Se on semmonen mitä laitetaan silmään.

Siina (matkien)
Semmonen mitä laitetaan silmään!

Pia
Et sä oikeesti tiijä mikä tää on?

Minna
No ei tietenkään tiijä ku ei se käytä ees mitään meikkii.

Siina
Miks sä et käytä meikkii?

(Emmi on hiljaa)

Pia
No, sano nyt miks sä et käytä meikkii.

Emmi
Äidin mielestä mä en vielä tarvii.

Minna
Onks sun äiti sokee?

Siina
Koska sä tosiaan tarttisit meikkii.

Pia
En mä kyl tiijä auttaisko se.

Tästä siirrytään Emmin kotiin, missä Emmi tuo kokeita ja todistuksia allekirjoitettavaksi äidilleen. Äiti on aina hieman tyytymätön Emmin numeroihin, olivat ne kuinka hyviä tahansa. Kohtaus on melko pitkä ja sisältää paljon toistoa. Jokainen osio alkoi samalla tavalla ja ajan kulumisen osoitettiin kouluaineista puhumalla, valokuvia seinille lisäämällä sekä juoksevilla musiikilla. Kohtauksen aikana Emmi siis kasvaa seitsemän vuotta ja viimeisessä osiossa tulee lavalle ylioppilaslakki päässä.

Tämän jälkeen palataan taas nykyhetkeen ja Emmi asuntoon. Emmi kertoo cheerleadereille kiusaamisajasta, perheen muutosta, murrosiästä, viiltelystä ja häpeästä. Kohtauksesta hypätäänkin sitten lääkärin vastaanotolle aikaan, jolloin Emmi on jo muuttanut pois kotoa ja on jo jonkin aikaa kärsinyt ahdistuneisuudesta ja masennuksesta. Hän menee keuhkoputkentulehduksen jälkitarkastukseen ja tulee vahingossa kertoneeksi uniongelmistaan. Kun lääkäri alkaa inttää asiasta, Emmi purskahtaa väsymyksensä vuoksi itkuun ja lääkäri antaa hänelle kotona tehtäviä kysymystestejä. Testien perusteella Emmillä diagnosoidaan keskivaikea masennus ja lääkäri päättää määrätä hänelle lääkityksen. Emmi ei pidä ajatuksesta.

Emmi

Mä en kyllä varsinaisesti haluais lääkkeitä, tai ainakaan pelkästään niitä. Eiks täällä oo joku psykologi tai terapeutti, että mä voisin saada niinkun keskusteluapua kanssa.

Lääkäri

Joo, onhan meillä psykologi.

Emmi

Noni. Mä voisin sitten varmaan sille varata ajan.

Lääkäri

Nii, nii.. Et kyllä voi. Kun se on kato erikoistunut perheisiin ja sillä on kauhean kiire. Että just nyt mä tarjoaisin sulle ihan vaan tätä lääkeapua. Kauheen hyviä tuloksia ollaan kyllä saatu sun ikäryhmässä, että suosittelen kyllä.

Emmi

Ai. No niin kai sitten.

Lääkäri

Joo. Hyvä. Lähtiessäsi varaat sitten ajan tonne kolmen, neljän kuukauden päähän. Ja jos sulle jotain tulee aikasemmin niin soittoajan voit varata sitten ihan puhelimella.

Emmi

Just. No. Kiitos.

Emmi aloittaa lääkekuurin, mutta se ei auta toivotulla tavalla. Puolen vuoden kuluttua lääkkeiden käytön aloittamisesta Emmi palaa lääkärin vastaanotolle ja ilmoittaa ettei enää halua käyttää lääkkeitä. Lääkäri vastustelee ja antaa Emmille luvan lopettaa lääkityksen vasta kun kuulee, että tämä saa lääkkeitä ihottumaa. Mitään jatkohoitoa Emmi ei kuitenkaan saa.

Tämän jälkeen siirrytään takaisin Emmin asuntoon jossa hän ja cheerleaderit puhuvat lääkityksen jälkeisestä ajasta. Emmi kertoo, että koska hän ei ole lääkäriltä apua saanut, hän on päättänyt auttaa itse itseään, päättänyt vain voida paremmin. Päätös toimii ja Emmin olo on tasaantunut ja parantunut hieman. Sitten hän kertoo myös tavanneensa mukavan miehen, jonka kanssa hänellä on ollut lyhyt suhde.

Cheerleaderit innostuvat matkimaan Emmin monia miehiä, Emmi nimittäin on ajatellut, että jos joku nyt rakastuu häneen kaikki kääntyy paremmaksi ja paha olo katoaa.

Kohtaus loppuu tilanteeseen, jossa Emmi kertoo vielä yhdestä aivan erityislaatuista miehestä, jonka kohdalla hän on ollut varma, ettei tämä ole pettymys. Sitten onkin jo väliajan vuoro.

KUVA 3 Emmi ja viimeisen kohtauksen mies. Kuvassa Aki Haikonen ja Maria Malmström.

Väliajan jälkeen ollaan Emmin asunnossa sunnuntaiaamuna. Hänellä on seuranaan tämä ensimmäisen näytöksen lopussa mainittu mies. Tunnelma on varsin romanttinen. Mies lähtee ja Emmi on riemuissaan "löydöstään." Hän on varma, että tällä kertaa suhteesta tulee jotakin. Tunnelma muuttuu yhtäkkiä kun mies palaa lavalle Seremoniamestarin hahmossa. Diskohumppa soi ja Seremoniamestari toivottaa yleisön tervetulleeksi vuotuisen Liian siniset silmät -palkintogaalaan.

Seremoniamestari

Hyvä yleisö, tämä on erittäin jännittävää. (avaa kirjekuoren) No niin, luetaan tuomariston perustelut: "Tämä henkilö jaksaa hämmästyttää vuosi vuoden jälkeen. Hänen käytöksensä osoittaa mitä riemastuttavinta naiiviutta sekä kykyä uskotella itselleen asioiden tai ihmisten muuttuvan. Hänen sokean luottamuksensa palautumiskyky loukatuksi, huijatuksi tai kusetetuksi tulemisesta on tehnyt tuomaristoon syvän vaikutuksen ja on myös mainittava hänen suunnaton kärsivällisyytensä puhelua, kaunista sanaa tai viestiä odottaessa. Tämä henkilö on todellakin osoittanut, että sinisilmäisyydellä ei ole rajoja." Minulla on ilo ja kunnia julistaa vuoden "Liian siniset silmät" –palkinnon saajaksi, hurjan äänivyöryn saatteleman, tänäkin vuonna.. Emmi!

Emmi päättää huveta niin kauniiksi, ettei kukaan voi olla rakastamatta häntä. Alkaa pitkä syömishäiriötä käsittelevä kohtaus. Kohtaus etenee sekä toiminnallisena että tunnelmallisena vuorotteluna. Välillä Emmi kertoo koruttomasti arjestaan ja tuntemuksistaan, rutiineista ja säännöistä joita itselleen rakentaa. Välillä taas hymyilevät ja ylienergiset cheerleaderit kertovat miten Emmi painonpudotus edistyy. Jokainen cheerleadereiden osio päättyy räjähtävän iloiseen koreografioituun huutoon.

Cheerleader 1

Emmi päättää aloittaa täysin uuden elämän!

Cheerleader 2

Hän jättää pois perunan, pastan, vaalean leivän

Cheerleader 3

Punaisen lihan

Cheerleader 2

Rasvan, sokerin ja suolan

Cheerleader 3

Alkaa laskea kaloreita

Cheerleader 1

Kiloja, grammoja, senttejä

Cheerleader 2

Vaihtaa kaiken kevyempään

Cheerleader 3

Jopa suhteellisuudentajun!

Kaikki cheerleaderit

Sä et syö, sä juot vettä

sä et syö, sä juot vettä

sä juot vettä, pelkkää vettä

Kohtauksessa vilahtaa myös Sami, jonka takia Emmi aloittaa e-pillerit. Sami ei kuitenkaan etsi vakavaa suhdetta vaan lähtee ja Emmi menee entistä syvemmälle häiriöönsä, pillerit kun vaikuttavat sekä painoon että mieleen. Hän sairastuu anoreksian lisäksi bulimiaan ja kamppailu ruoan kanssa tuodaan konkreettisesti yleisön silmien eteen kun cheerleaderit houkuttelevat Emmiä sekä leivällä että omenalla. Emmi ei lopulta voi vastustaa ruokaa ja ahmii molemmat, sekä leivän että omenan, ja tietysti oksentaa ruoan ulos.

KUVA 4 Emmi ja omena. Kuvassa Maria Malmström.

Lopulta Emmi on niin rikki, että yrittää hukuttautua kylpyammeeseen, tämän näyttämöllepanon tapauksessa suureen punaiseen kattilaan. Seuraa Pomonaisen monologi jossa hän kertoo mitä Emmi olisi kirjoittanut jäähyväiskirjeeseensä jos olisi sellaisen muistanut kirjoittaa. Emmi ei kuitenkaan kuole, vaan aloittaa monologin itsemurhayrityksen jälkeisistä päivistä. Hän kertoo olleensa kolme päivää kotona ja siirtyy sitten kuvailemaan ensimmäistä kävelyretkeään kaupungilla, ihmisten keskellä, hukuttautumisyrittäksen jälkeen.

Tämän jälkeen palataan taas nykyhetkeen, Emmin asuntoon jossa hän keskustelee cheerleadereiden kanssa. Käy ilmi, että itsemurhayrityksestä on vuosi. Vuoden aikana

Emmi on muun muassa käynyt psykologin vastaanotolla saamassa apua ja hänen painonsa on noussut juuri sen verran ettei hänellä ole enää akuuttia vaaraa. Emmi ja cheerleaderit riitelevät, sillä Emmi haluaa cheerleadereista eroon. Nämä eivät kumminkaan suostu lähtemään. Cheerleaderit menevät ja Emmi kutsuu äitiään. Äiti tulee Emmiä luo ja Emmi tunnustaa äidille ettei ole kertonut ihan kaikkea.

Emmi

Mä haluan tulla ihan pieneksi taas sun kämmenille ja kasvaa hitaammin, etten mä taas eksy ja hukkaa sitä kuka mä olen.

Äiti

Jaksa vielä vähän.

Emmi

Jokainen päivä on uni josta mikään valo ei mua herätä. Äiti, täällön niin pimeetä. Mua pelottaa.

Äiti

Valo tulee maailmaan aamuisin kun naiset avaavat silmänsä ja alkavat harjata hiuksiaan. Avaa silmät Emmi. Jaksa vielä vähän.

Tällä välin cheerleaderit hiipivät taustalla kuuntelemaan mitä Emmi ja äiti puhuvat. Äiti lähtee ja Emmi kohtaa cheerleaderit. Hän ilmoittaa näille, että näiden on nyt aika lähteä ja jättää hänet rauhaan. Cheerleaderit luonnollisesti vastustelevat, mutta Emmi pysyy rauhallisena ja tiukkana. Hän on saanut äidin sanoista tarpeeksi voimaa ajaa cheerleaderit kokonaan pois. Cheerleaderit lähtevät lannistettuina.

Lavalle ilmestyy mies. Esitys loppuu Emmiä ja miehen kohtaamiseen, jossa Emmi tunnustuksenaan, mutta hyvin toteavasti kertoo itsestään. Mies kysyy Emmiltä lupaako hän jäädä ja Emmi lupaa.

3.5.1 Kehon kartta

Syksyllä 2007 koostin Hanna Brotheruksen ja Pieta Koskenniemen vetämällä yhteisöteatterikurssilla kehoni kartan. Työ liittyi Hanna Brotheruksen antamaan tehtävään, jossa meidän piti piirtäen tai kirjoittaen tuoda paperille näkyväksi kehomme pohjapiirros. Olimme koko kurssin ajan erilaisia liike- ja tanssiharjoitteita tehdessämme keskittyneet ajattelemaan kehoa kotina. Pohjapiirroksen tekeminen oli siis tätä ajattelua vielä pidemmälle vietyä. Karttani koostui pääasiallisesti tekstistä ja oli jo

siinä vaiheessa varsin yksityiskohtainen, mutta vein sitä vielä saman vuoden puolella siitakin pidemmälle Aune Kallisen vetämällä dramaturgian kurssilla. Tämän kurssin aihe oli muukalaisuus johon jokainen sai valita oman tutkimusnäkökulman. Koen välillä muukalaisuutta omassa kehossani, joten halusin jatkaa karttani työstämistä entistäkin yksityiskohtaisemmaksi.

Kehon kartta oli tarkka läpikäynti omasta kehostani miettien mitä kodin tai talon elementtiä kukin kehon osa edustaa. Tekstissä käyn läpi etuosan, takaosan, kaulan, niskan, ihon, kädet, tatuoinnit, kehon kulmat, lävistykset, pään, silmät, korvat ja suun. Kehon kartan kirjoittaminen oli suorastaan voimaannuttava kokemus. Entisenä koulukiusattuna ja syömishäiriön kokeneena kehonkuvani on monia vuosia ollut vääristynyt. Tehtävänanto kuitenkin pakotti minut miettimään kehoani tarkasti, näkemään sen mitä en olisi halunnut nähdä ja kirjoittamaan siitä lempeydellä.

Tässä esimerkkejä tekstistäni:

Takaosa: Selkäpuolella on kodin kaunein seinä. Ranka on hyvä. Sitä pitkin kulkee läpiveto, joka pitää asunnon raikkaana. Ranka on liikkuva ja läsnä, ja sen ylimmät nikamat muistuttavat pitävinä kovina kohoumina, että aina on jotakin joka pysyy. Rankaa pitkin kuljetettu kosketus on sormenpään hapuilua kartalla, pitkin tietä jonka päämäärää ei tunne.

Kaula ja niska: Nämä ovat kodissa jotain hirvittävän yksityistä ja herkkää. Tärkeitä tavaroita jotka kaikki näkevät, mutta joiden tarinaa ei kukaan tiedä jos ei kysy. Jos pääsee tarpeeksi lähelle, voi haistaa kodin tuoksut, kahvin, sanomalehden tai puhtaat pyykit. Sinertävä suudelma kaulalla tai niskassa on merkintä kaikkein yksityisimpään vieraskirjaan.

Pää: Julkisivu. Aina vähän pintaremontti kesken. Pidettävä kunnossa, koska tämänhän kaikki ensin huomaa. Usein piilotettuna. Kun on hattu tai huppu matalalla ja kaulaliina korkealla, on turvaa ja lämpöä. Villiviini kasvaa korkealle kodin seiniä pitkin ja peittää ikkunat liian tarkoilta katseilta. Pään sisällä, aivokohdassa, on kodin kirja- ja levyhylly. Valikoima on huikea, mutta hallitsematon. Silmät, kodin ikkunat. Naapurikyttäystä harrastetaan paljon. Suu, ulko-ovi jossa on hirveä trafiikki koko ajan. Korvat, ilmastointikanavat joita pitkin kuunnellaan mitä toisten kodeissa tapahtuu. Suuremmin ei kuunnella mitä tapahtuu omassa kodissa. Joskus pää on kodin pelottavin paikka. Pimeä saattaa yllättää ihan koska tahansa. Riks, lamppu on palanut, eikä sitä yllä vaihtamaan.

Alun perin kehon kartan piti olla minulle vain omaa materiaalia jota pitäisin mukana käsikirjoitusvaiheessa. Kävi kuitenkin niin, että rakastuin siihen niin syvästi, että halusin

ehdottomasti liittää keho kotina -ajattelun käsikirjoitukseen jotenkin. Alun perin olin sijoittanut sen kokonaisena käsikirjoituksen loppupuolelle ja ajatuksenani oli, että se toteutettaisiin videona. Käsikirjoituskurssilaisten ideasta kuitenkin sijoittelin sen pienemmiksi pätkiksi kohtausten väleihin pitkin näytelmää.

Kehon kartasta tulikin tärkeä dramaturginen elementti. Ääninauhoina toteutetut tekstipätkät antoivat yleisölle ikään kuin hengähdystauon. Koska monien kohtausten tapahtumat olivat varsin rankkoja, ääninauhat joiden aikana lavalla ei tapahtunut mitään, soivat yleisölle hetken lepuuttaa silmiään. Myös tunnelmaltaan ne olivat erilaisia kuin kohtaukset, pehmeämpiä, lempeämpiä, voisi jopa sanoa, että helpompia. Näytelmän luomaan maailmaan syntyi myös toinen, täysin Emmin yksityinen, vallitsevan todellisuuden kurjuudesta erotettu taso. Kehotekstit toivat esitykseen rytmiä ja helpottivat siirtymistä kohtauksesta toiseen. Loppumonologissa ehkä hieman arvoituksellisiksi jääneet tekstinpätkät sidottiin kiinni vallitsevaan todellisuuteen ja tarinaan.

3.6 Matkalla kirjailijasta ohjaajaksi

Käsikirjoituskurssi loppui maaliskuussa 2008. Loppukevääksi ja alkukesäksi jätin tekstin hautumaan. Tiesin, että se tarvitsisi vielä hieman dramaturgin kynää, mutta ajattelin että pieni ero tekstistä antaisi minulle uutta näkökulmaa ja tuoreita ajatuksia. Aloin pikkuhiljaa kysellä muutamia tuttujani mukaan produktion. Ajatuksena oli, että syksyyn mennessä koko työryhmä olisi koossa. Ensi-iltaa olin ajatellut tammikuun 2009 alkupuolelle.

Vasta käsikirjoituskurssin jälkeen tekstiä lukiessani aloin pikkuhiljaa tajuta mitä olin tehnyt. Olin kirjoittanut näytelmäksi monia asioita joista edes äitini ei tiennyt. Minuun iski hetkeksi omakohtaisuuden shokki. Mietin kauhistuneena, etten ikinä voisi ohjata tekstiä lavalle. Se tuntui liian henkilökohtaiselta, liian minulta, liian todelta, tekstihän oli suora tilitys kaikesta! Yritin kuitenkin olla ajattelematta liian kauas, pohtimatta sitä mitä ihmiset sanoisivat tai esimerkiksi miten läheiseni reagoisivat. Olo oli kuin olisi suunnitellut kaapista tuloa. Sain onneksi vaakutettua itseni siitä, että minun oli ohjattava *musta / tuntuu*. Tekstillä oli ilmeisesti ollut tarve syntyä, joten miksi heittää se hukkaan.

Olin kuitenkin peloissani. Joistakin asioista joista olin kirjoittanut, ei ollut kulunut vielä kovinkaan kauaa aikaa. Pelkäsin, että projektin edessä, kun olisin edelleen jatkuvasti asioiden äärellä nähdessä niiden rakentumisen lavalle, saattaisin vajota liiaksi johonkin synkistelyyn suohon. Niin en halunnut tapahtuvan. Annoin itselleni luvan hetken aikaa möyriä omakohtaisuudessa, käydä näytelmän tapahtumat läpi ilman käsikirjoittajan, dramaturgin tai ohjaajan katsetta ihan vain minuna, henkilönä jolle tuo kaikki on tapahtunut. Tuon möyrimiseni keskellä oli hyvä huomata, ettei monien kipeiden tapahtumien ajattelu enää vienyt minua niin syviin vesiin kuin olin pelännyt. Arvelin sen olevan työskentelyn kannalta äärimmäisen hyvä asia ja ajattelin, että pystyisin tekemään töitä paljon paremmin kun en joutuisi koko ajan surkuttelemaan kokemuksiani vaan pystyisin kohtaamaan ne vain asioina jotka ovat tapahtuneet, jotka olen käynyt läpi ja joiden takia tullut sellaiseksi kuin olen.

Tästä voimmekin taas lähteä pohtimaan kysymystä siitä, kuinka paljon taiteilija laittaa itseään työhönsä, kuinka paljon hän voi niin tai ehkäpä ennen kaikkea hänen kannattaa tehdä. Taiteilijuus on lähes poikkeuksetta kutsumusammatti. Näkemykseni mukaan kukaan ei ala taiteilemaan siksi, että rikastuisi, tai siksi että kun nyt jotain tekemistä olisi. Taiteen tekemiseen liittyy aina jokin jo aiemmin mainitsemani tarve ja tuohon tarpeeseen liittyy usein suurta epävakautta, luovuuden ja hulluuden sylipainia. Miten siis tehdä taidetta ja pysyä silti järjissään, yhteiskuntakelpoisena ja työkykyisenä? On valitettava fakta, että äärimmäisen moni taidetta tekevä ihminen murtuu tämän luovan hulluutensa, täyttymättömän tyhjiönsä kanssa. Juuri siksi mielenterveys- ja päihdeongelmat ovatkin taidetta ja luovaa työtä tekevien keskuudessa niin yleisiä ja koen, että vahvasti itseään työhönsä laittavat taiteilijat ovatkin suuremmassa vaarassa menettää otteen itsestään tai maailmasta. Itsestään on saatava jotakin ulos, että itseensä, omaan tyhjiöönsä voisi saada täytettä. Jos tämä ei kuitenkaan onnistu, tasapaino horjuu, joskus todella pahasti.

Mitä ajan tässä takaa on se, että työnsä äärellä kahdessa roolissa, sekä työ- että yksityisminänä olevat taiteilijat tasapainottelevat kaltevalla pinnalla. Oman elämän käyttäminen materiaalina on mielestäni riski, pääasiassa juuri taiteentekijälle itselleen. Kun käyttää taidetta keinona tulla itse kokonaisemmaksi, saattaa järkyttyä siitä mitä on saanut aikaan. Omakohtaisuus voi osua omaan nilkkaan. Sen takia omakohtaisuuden kanssa tuleekin olla äärimmäisen varovainen. Taiteilijan tulee osata antaa itselleen aikaa, unohtaa työminänsä, luova minänsä, ja kohdata omat kokemuksensa ja

tunteensa myös taiteen tekemisen ulkopuolella, muuten hän saattaa vaarantaa itsensä ja kykynsä tehdä työtään. Juuri siksi minäkin annoin itselleni hetkellisen möyrimisluvan, että myöhemmin prosessin aikana, kun töitä esityksen valmistumisen eteen piti todella tehdä, en lamaantuisi tai menettäisi voimiani muuten.

Vaikka kevään -08 aikana kokosinkin jo työryhmää ja tein alustavia suunnitelmia näyttämökuvasta, äänimaailmasta ja visuaalisesta ilmeestä, en aivan täysin käsittänyt, että produktio oli toteutumassa. Kaikki tuntui vielä kaukaiselta, utuiselta, kunhan lämpimikseni kyselin ihmisiä mukaan ja naureskelin mielessäni ajatukselle itsestäni ohjaajana. Loppukesästä 2008 tartuin tekstiin uudestaan, laitoin käsikirjoittajan sivuun ja asetin dramaturgin silmälasit nenälleni. Aloin tehdä hyvin systemaattista editointityötä. Koko teksti ja varsinkin monologit olivat ehdottomasti liian pitkiä. Monissa kohtauksissa oli varaa poistaa turhaa puhetta. Tapanani on pitkään ollut aliarvioida lukijaa tai kuulijaa ja selittää tekstissä kaikki puhki. Halusin tällä kertaa välttää sitä, sillä kaiken sanominen varsinkin lavalla ei jätä tilaa näyttelijäntyölle eikä ole yleisöillekään järin kiinnostavaa. Dramaturgi antoi siis punakynän viuhua. Siitä ei käsikirjoittaja pitänyt.

Claes Andersson on kirjassaan ”Luova mieli” hahmotellut kirjoittamisen nyrkkisäännöt. Sääntö L on seuraavanlainen:

Pidä mielessä, että kyseessä on sinun juttusi, sinun kokemuksesi ja sinun tapasi hahmottaa ja välittää niitä asioita, joista vain sinä tiedät ja joita kukaan muu ei ole kokenut eikä voi ymmärtää. Tekstisi on sinun valtakuntasi ja sinä olet sen valtakunnan hallitsija, keisari ja kuningas. Nauti tästä valta-asemasta. Se on ohimenevää laatua.
(Andersson 05, 31)

Käsikirjoittaja piti tämän säännön tarkasti mielessään ja piti siis kaksin käsin kiinni kaikesta mitä paperilla jo oli. Dramaturgi puolestaan ajatteli enemmän toimivuutta, sujuvuutta ja rytmiä ja näin ollen näki poistojen olevan tarpeellisia. Kävin siis suunnatonta sisäistä vääntöä editointityön äärellä. Työn sujuvuus oli täysin päiväkohtaista. Jonakin päivänä käsikirjoittaja oli enemmän valoillaan, joten poistoja tuli hyvin vähän, jos olleenkaan. Joinain päivinä taas dramaturgi oli voimakkaampi ja muokkaustyö eteni paremmin.

Syksyä kohti kuljettaessa kelkkaan hyppäsi myös ohjaaja. Aloin etsiä aktiivisemmin jäseniä työryhmään, tehdä harjoitusaikataulua ja suunnitella näyttämöllepanoa.

Ohjaajan mukaantulo sai onnekseni käsikirjoittajan vaikenemaan hieman. Käsikirjoittaja ja ohjaaja tiesivät olevansa niin sanotusti samalla puolella, tekstin puolella. Dramaturgi taas tuntui kiusanhengeltä, joka yritti sabotoida kaikki kirjailijan hienot sanakäänteet. Tämän kaiken jakomielisyyden keskellä totesi dramaturgi, että "Kill your darlings", tapa rakkaimpasi, ja editointi edistyi jälleen.

Aina välillä minun oli lopetettava työnteko ja katsottava tilannetta täysin ulkopuolelta. Saman työn ääressä nimittäin istuivat käsikirjoittaja, dramaturgi, ohjaaja ja lisäksi vielä minä, tapahtumat kokenut. Aina välillä en tiennyt kuka näistä neljästä oli valloillaan. He eivät koskaan myöskään olleet mitenkään tasavertaisia keskenään vaan aina joku oli muita dominoivampi, muttei kuitenkaan tarpeeksi voidakseen olla ainoa äänessä.

Tässä lieneekin omakohtaisen tekstin kirjoittamisen ja ohjaamisen haaste. Olet itse kaikissa rooleissa ja joudut pujottelemaan niiden välillä, ottamaan selvää kuka puhuu. Luovuudessa epätasapaino on hedelmällisempää kuin vakaus (Bogart 04, 139). Toisaalta epätasapaino ja moniroolisuus takaavat, että tekstin ja tarinan tuntee läpikotaisin ja sen näkee monen eri tekijän eri kulmasta, toisaalta se taas altistaa jonkintasoiselle sokeutumiselle. Vaikkakin eri työroolit helposti sulautuvat yhteen, on mielestäni hyvä tehdä itselleen selväksi missä kohdin tekee mitäkin. Tämä auttaa keskittymään tekemiseen ja helpottaa oikean näkökulman löytämistä.

Syyskuun 2008 loppuun mennessä teksti oli valmis ja työryhmä koossa. Alkoi olla aika unohtaa käsikirjoittaja ja dramaturgi ja hypätä täysipäiväisesti ohjaajan saappaisiin.

3.7 Ohjaaminen ja valmis esitys

Toteuttaessaan näytelmän ruumiillistaa aina muiston.
(Bogart 04, 38)

Ensimmäinen lukuharjoitus pidettiin 14.10.2008. Olin saanut työryhmän koottua juuri sopivasti ennen sitä. Näyttelijöinä produktiossa toimivat Maria Malmström, Johanna Virsunen, Sanna Kärkkäinen, Meiju Lampinen, Aki Haikonen ja Eila Sarin.

Äänisuunnittelusta vastasi Markus Heino, valosuunnittelusta Lassi Puodinketo,

puvustuksesta Maria-Helena Lehto, lavastuksesta Milla Peltonen, graafisesta ilmeestä Turcka Tervonen ja tuottajana toimi Laura Heikkinen.

Jännitin ensimmäistä lukuharjoitusta aivan suunnattoman paljon, luonnollisesti. Suurin huoleni oli, että työryhmä ei pitäisi tekstistä. Huoli oli kuitenkin turha. Tekstin ensimmäisen lukukerran jälkeen huoneessa vallitsi rikkumaton hiljaisuus. Teksti oli vaikuttanut, vakuuttanut ja jopa liikuttanut jotkut työryhmän jäsenet kyyneliin asti. Koko ryhmä vaikutti innostuneelta ja olin itsekin äärimmäisen tyytyväinen työryhmääni jo tässä vaiheessa. Tuntui, että tällä porukalla saadaan aikaan mahtava produktio.

Varsinaiset harjoitukset alkoivat noin kahden viikon kuluttua ensimmäisestä lukuharjoituksesta. Alusta lähtien näyttelijöillä oli todella suuri luotto tekstiin. Uskon tämän johtuneen siitä, että teksti oli ensimmäisen lukuharjoituksen aikaan täysin valmis ja viimeistely. Jos teksti olisi ollut vielä keskeneräinen, olisin minäkin ollut levottomampi. Näyttelijöiden luotto ja tekstin valmius auttoivat siis myös minua. Pystyin laittamaan käsikirjoittajan itsessäni syrjään ja keskittymään ohjaamiseen.

Suuri kysymys jota pohdin ennen harjoituskauden alkua ja sen aikanakin oli se mihin käsikirjoittaja menee ja ennen kaikkea mihin minä menee kun ohjaaja alkaa viedä tekstiä paperilta lavalle, musteesta lihaksi. Pelkäsin, että tekstiinsä rakastunut käsikirjoittaja tulisi liikaa esiin jos teksti harjoitusvaiheessa vähääkään muuttuisi. Yleensä niin kuitenkin käy vähintäänkin joidenkin yksittäisten repliikkien kohdalla. Ohjaajana myös uskon tekstin suunmukaistumiseen ja niin sanottuihin luonnollisiin kuolemiin, repliikkien muuttumiseen tai poistumiseen harjoituskauden aikana. Pelkäsin myös, että saattaisin olla välillä liian herkillä tekstin tosipohjaisuudelle, tulla ravistelluksi nähdessäni tapahtumat muiden tekeminä silmieni edessä ja palata niihin liiaksi. Vaikka olinkin valmiin tekstin äärellä möyrimiseni jo möyrinyt, en voinut tietää kuinka reagoisin kun tapahtumat alkavat elää silmieni edessä.

Tässä kuitenkin astui esiin tietty sokeus tai jopa kylmyys, jota voisimme kutsua myös ammattitaidoksi. Ohjatessani osasin asettaa käsikirjoittajan ja itseni istumaan viereisille tuoleille, pois ohjaajan tuolilta. Ohjaaja ohjasi, katsoi ja näki mikä toimii ja mikä ei. Käsikirjoittaja kuunteli, valvoi ja pysyi pääasiassa hiljaa. Minä istui, katsoi ja näki mikä oli todenmukaista ja mikä ei. Tämä jakomielisyys oli ohjaajantyössä välillä myös hyödyllistä. Kun ohjaajalta loppuivat sanat, käsikirjoittaja pystyi selittämään mitä

tekstissä tarkoitetaan. Jos taas näyttelijät kaipasivat neuvoa johonkin tiettyyn asiaan, miltä jokin tuntuu tai mitä se voisi aiheuttaa, tapahtumat kokenut minä pystyi antamaan vastauksen tähän.

Vaikka harjoitukset rullasivat eteenpäin pääasiassa yllättävän kivuttomasti, ohjaaminen ei kuitenkaan ollut koko ajan mitenkään helppoa. *musta / tuntuu* on ensimmäinen pitkä ohjaukseni, joten kamppailin jatkuvasti suunnattoman epävarmuuden kanssa. Epäilin ideoitani, neuvojani, näkemystäni, kaikkea. Uskoin etten ollut tarpeeksi hyvä ohjaaja näyttelijöilleni, neuvoin heitä huonosti enkä osannut tukea heidän ilmaisuaan. Tunsin itseni todella riittämättömäksi. Välillä taas jäin täysin neuvottomaksi joidenkin sellaisten kohtausten äärellä, joihin käsikirjoittaja oli kirjoittanut pelkkää loppumattomalta tuntuvaa puhetta, muttei minkäänlaista toimintaa. Tein kuitenkin oikean ratkaisun myöntäessäni neuvottomuuden ääneen ja pääsimme aina jollakin keinolla eteenpäin. Minun ei tarvinnut olla kaikkietävä ohjaaja. Ei ole häpeä ettei tiedä mitä on tekemässä eikä tiedä kaikkia vastauksia, mutta intohimo ja innostus johonkin asiaan kuljettavat epävarmuuden läpi (Bogart 04, 68).

Aina välillä harjoituskauden aikana putkahti pinnalle pelko siitä mitä valmiista esityksestä sanottaisiin. Eniten pelkäsin sitä, ettei kukaan pitäisi esityksestä, että se olisi katsojien mielestä huonosti ohjattu, näytelty ja käsikirjoitettu. Aina välillä päässäni kävi pienenä välähdyksenä ajatus siitä mitä läheiseni sanoisivat. Painoin kuitenkin ajatuksen pois, sillä se tuntui liian suurelta asialta ja totesin, että sitä on turha murehtia etukäteen. Jälkikäteen ajateltuna on mielenkiintoista, miksi pelkäsin enemmän sitä mitä esityksestä yleisesti ottaen pidettäisiin kuin sitä miten läheiseni ottaisivat sen vastaan, tulihan siinä esille todella paljon suuria asioita joita monet perheestäni ja rakkaistani eivät minusta tienneet. Uskon sen johtuvan siitä, että olin niin syvällä produktiossa työntekijänä, etten osannut enää ajatella sitä omana tarinanani. Ammatillinen kunnianhimo siis taisi mennä henkilökohtaisuuden edelle. Tämä lienee omakohtaista tarinaa ohjatessa hyvä ja ehkäpä myös osoitus jonkinlaisesta ammattitaidosta. Asioita ei saa katsoa liian läheltä.

Ohjausprosessin aikana ja varsinkin jälkikäteen olen pohtinut monesti näyttämölle rakennettavan todellisuuden suhdetta tekstin realistisuuteen ja omakohtaisuuteen. Kun teksti itsessään jo puhui niin totta, pohdin rakentaisinko myös todellisuuden ja tapahtumat lavalle niin kuin ne olivat todella tapahtuneet, tekisinkö siis näyttämön

tapahtumista ja henkilöhahmoista toisintoja todellisista esikuvistaan. Tämä tuntui toisaalta tarpeelliselta, toisaalta taas hyvin rajoittavalta. Kirjoitan aina itselleni, ensisijaisesti (Andersson 05, 20). Entä ohjaanko itselleni? Jos olisin ohjannut esitystä täysin itsekkäistä lähtökohdista, ajatuksena vain hoitaa itseäni, olisin varmaankin valinnut loppuun asti viedyn kopioimisen. Omien kipeiden kokemusten näkeminen ja sitä kautta niiden läpikäyminen olisi varmasti toiminut hyvänä terapiana, mutta kokonaisen produktion teko itsehoidollisista syistä tuntui liian itsekkäältä ajatukselta eikä olisi vastannut minun käsitystäni ”hyvästä” teatteritaiteesta. Todellisuuden kopioiminen olisi myös rajoittanut näyttelijäntyötä ja ollut luovan työn tiellä. Tämä taas ei olisi palvellut ketään, ei edes minua. En kiistä, etteikö *musta / tuntuu* tullut tehdyksi myös osittain minua itseäni varten, mutta pääasiallinen lähtökohtani produktion kuitenkin oli ajatus ja toive, että oman tarinani kertomalla voisin auttaa jotakuta samoja asioita kokenutta, ehkä rohkaista jotakuta puhumaan omista kokemuksistaan tai ottamaan askeleen eteenpäin jollain muulla tavalla.

Todellisuuden suora kopioiminen lavalle on hyvin vaarallinen valinta. Vaikka sen olettaisi tuovan esityksen lähemmäksi katsojaa ja tekevän asiat helpommiksi samaistua, se saattaa kuitenkin jättää lavan tapahtumat todella kaukaisiksi. Teatterinlavan todellisuus on niin perustavalla tavalla erilainen vallitsevasta, jokapäiväisestä todellisuudestamme. Teatteriesitys ei voi toimia valokuvan lailla. Lavalla arki ja todellisuus eivät näyttäydy samanlaisina kuin muuten. Lavalle tuodaan valikoitua todellisuutta, teatterillistettua todellisuutta. Lavan todellisuus on pakko teatterillistaa, muuten se jää värittömäksi ja kaukaiseksi. Kirjallisuuden puolella todellisuuden kuvaaminen on mielestäni helpompaa, sillä vaikka teksti kuinka totta olisikin, loppujen lopuksi lukija itse kuvittaa lukemansa mielessään. Lavalle suoraan tuotu realismi taas harvoin toimii. On mentävä arkitodellisuuden yli aivan tavallisissakin asioissa. Sitä mielestäni teatterillistaminen ja teatteriksi puhuminen juuri tarkoittavatkin. Arjen logiikka ei ole lavalla tapahtuvan todellisuuden logiikka.

Haluan rohkaista näyttämöllä sellaista inhimillisyyttä, joka vaatii huomiota ja ilmaisee keitä me olemme ja esittää, että elämä on suurempaa (Bogart 04, 49). Juuri siksi todellisuus on näyttämöllä vietävä epätodellisuuden rajoille. Juuri se saa aikaan todelta tuntuvaa teatteria. *musta / tuntuu* oli jo paperilla niin totta puhuva, että sen näyttämöllepanossa oli venytettävä todellisuutta, venytettävä muistoa. Juuri siksi esityksestä loppujen lopuksi tuli niin uskottava ja koskettava.

musta / tuntuu sai ensi-iltansa 30.1.2009. Sitä esitettiin yhteensä kahdeksan kertaa ajalla 30.1.-14.2.2009. Valmiin esityksen katsominen oli täysin erilaista kuin olin odottanut. Huomasin harjoituskauden aikana vieraantuneeni lähes täysin tekstin omakohtaisuudesta, enkä esitystä katsoessani kunnolla edes tajunnut, että kyseessä oli minun tarinani. Ainoastaan silloin kun yleisön joukossa oli joku joka saattaisi tunnistaa itsensä tai tekemisensä näytelmästä, havahduin lavan tapahtumien tosipohjaisuuteen. Muuten katsoin sitä täysin ulkopuolisena.

Mistä moinen vieraantuminen johtuu, sitä en todella tiedä. Arvaukseni kuitenkin on, että kyseessä on jälleen kerran defenssi tai kieltäytyminen. Ilmeisesti näytelmässä käsitellyt asiat ovat edelleen sen verran kipeitä kohtia, etten jotenkin suostunut näkemään tai käsittelemään niitä. Toisaalta kuitenkin tuntuu, että koko produktio oli yhtä hiljaista, alitajuista läpikäymistä ja saattaa siis olla, että valmiin esityksen äärellä olin jo niin sinut asioitteni kanssa, etteivät ne enää päässeet ihon alle. Jos teatteri olisi verbi, teonsana, tuo sana olisi "muistaa" (Bogart 04, 32). Ehkä olin kirjoittanut ja ohjannut elämäni lavalle muistaakseni sen mitä on ollut, muistaakseni mikä minut on tehnyt minuksi. Produktion avulla tein ehkäpä rauhan menneisyyteni kanssa, jonkinlaisen välitilinpäätöksen. Juuri tällä tavoin taide on terapiaa myös tekijälleen. Kun asiat voi tehdä näkyväksi ja katsoa tai kuulla, ne on saanut ulos. Niiden kanssa on tullut valmiiksi.

Valmista esitystä katsoessani huomasin myös, että jatkuva epävarmuuteni ja olematon itseluottamukseni ohjaajana olivat johtaneet jatkuvasti pieneen paniikkiin ja paniikki taas tyytymiseen puolittaisiin tai keskeneräisiin ratkaisuihin. Vaikka olinkin erittäin tyytyväinen lopputulokseen, valmista esitystä katsoessani tuli joidenkin kohtausten kohdalla harmitus siitä, etten epävarmuuteni vuoksi ollut vienyt niitä pidemmälle tai edes viimeistellyt sellaisenaan loppuun asti vaan helpottuneena tyytynyt ensimmäiseen toimivaan ratkaisuun. En kuitenkaan ruoskinut itseäni tästä liiemmin, *musta / tuntuu* oli esikoiseni ja kouluaikainen produktio eli luvallinen opettelun ja haparoinnin paikka. Pohdin, että sen meriitit olivat ehkäpä muualla. Se mitä esitys mahdollisesti saisi aikaan oli minulle loppujen lopuksi tärkeämpää kuin se, minkälainen esityksestä lopulta tuli.

Kaiken kaikkiaan valmis esitys oli kuitenkin mielestäni todella hieno. Katsomossa istuessani itkin ja nauroin muun yleisön mukana. Esitys veti minut joka kerta imuunsa ja tuntui, että katselin sitä aina ensimmäistä kertaa. Esitys oli koskettava, hauska,

vaikuttava, pysäyttävä ja sekä näytti että kuulosti hyvältä. Näyttelijät tekivät oikeutta tekstille kuitenkin sitä nöyristelemättä. He olivat kaikki tasaisen hyviä, kukaan ei jäänyt toisten varjoon, mutta kukaan ei myöskään jättänyt ketään varjoonsa. Lavalla näkyi luottamus ja hyvä henki. Hyvin yksinkertainen musta lavastus ja loistava puvustus, varsinkin cheerleadereiden räiskyvän punakeltaiset asut loivat hienon kontrastin. Koko työryhmä oli todella tyytyväinen lopputulokseen ja iloksemme myös yleisöpalaute oli erittäin positiivista. Siitä lisää myöhemmin.

3.8 Keskustelutilaisuus ja seminaari

Yksi minulle tärkeä ajatus produktiota suunnitellessa oli, että saisimme mahdollisimman paljon kohderyhmään kuuluvia katsojia, varsinkin syömishäiriötä sairastavia, siitä parantuneita ja heidän läheisiään. Heräsi myös idea keskustelutilaisuudesta, jonka pitäisimme jonkin esityksen jälkeen. Ajatuksena oli, että hankkisimme jostakin esimerkiksi nuorisopsykologin vetämään keskustelutilaisuutta ja olemaan paikalla asiantuntija-apuna. Suunnitelmissa oli, että keskustelutilaisuutta markkinoitaisiin ryhmille. Tilaisuudessa oli tarkoitus puhua muun muassa esityksen teemoista ja siitä miten se vaikutti. Ilokseni saimmekin järjestettyä keskustelutilaisuuden 7. helmikuuta. Asiantuntijan löysimme Etelä-Suomen syömishäiriöperheet ry:stä, joka on Syömishäiriöliitto SYLI ry:n jäsenyhdistys. Yhdistys toimii Helsingissä ja tarjoaa vertaistukiryhmien kautta välitöntä tukea syömishäiriöistä kärsiville ja heidän läheisilleen.

Keskustelutilaisuuteen jäi odotettua vähemmän katsojia. En kuitenkaan antanut sen haitata, olin iloinen siitä mitä paikalla oli. Keskustelu oli ilahduttavan poukkoilevaa. Puhuimme esityksestä ja sen teemoista hyvin vapaasti assosioiden, sillä tilaisuutta varten ei oltu valmisteltu mitään tiettyä kaavaa tai runkoa. Puhe poukkoili median esittämästä naiskuvasta julkisen terveydenhuollon nykytilaan ja esityksen synkän humoristisesta totuudellisuudesta neuvottomuuteen sairauden edessä. Olin erittäin iloinen ryhmästä, joka paikalle jäi. Läsä oli muutama Etelä-Suomen syömishäiriöperheet ry:n työntekijä, yksi syömishäiriöstä toipuva nuori mies, yksi syömishäiriötä sairastavan tytön äiti, joitakin työryhmän jäseniä sekä muutamia muita. Lähtään läsnäolijat olivat noin 20-vuotiaasta aina 50-vuotiaaseen asti ja kaikilla oli

jonkinlainen henkilökohtainen suhde ja näkökulma näytelmän teemoihin. Tilaisuudesta jäi hyvä maku suuhun ja oli erittäin tyytyväinen.

Kiitokseksi keskustelutilaisuuden toteutumisesta *musta / tuntuu* osallistui yhdistyksen 10-vuotisjuhlaseminaariin. Seminaari pidettiin Helsingissä lauantaina 18.4.09. Seminaarin teemoina olivat kohtaaminen ja kommunikaatio ja meiltä toivottiin sinne noin vartin pituista katkelmaa esityksestä. Ehdotin, että toisimme seminaariyleisön nähtäväksi 6-vuotiaan Emmen monologin sekä lääkärin vastaanotolla tapahtuvan kohtauksen. Sattumalta juuri näitä kohtauksia seminaarin järjestäjätkin olivat ajatelleet ja ne sijoitettiin seminaariin aloittamaan koko ohjelma. Saamamme palautteen mukaan se, että päivä aloitettiin kokemuksellisella ja elämyksellisellä tavalla toimi hyvin ja sai seminaarin osallistujat olemaan hyvin aktiivisia koko päivän. Itse en valitettavasti päässyt työkiireitteni takia paikalle seminaariin, mutta olin jälkikäteen yhteydessä järjestäjiin. Yhteistyö Etelä-Suomen syömishäiriöperheet ry:n kanssa oli erittäin hedelmällistä ja onnellistuttavaa. Toivottavasti se ei jäänyt vain tähän. Järjestö tekee tärkeää työtä ja uskon, että draamametodit voisivat olla heidänkin työssään oiva väline. Esimerkiksi oman kehonsa pohjapiirroksen koostaminen voisi olla syömishäiriöstä toipuvalla hyvä kokemus. Itselleni se ainakin oli.

Juuri keskustelutilaisuudesta ja seminaarista puhuttaessa tulee ehkäpä kaikista konkreettisimmin näkyville, että lopputyöni oli juuri teatteri-ilmaisun ohjaajaksi valmistuvan opiskelijan lopputyö. Olenhan kohtapuoliin astumassa työelämään soveltavan teatterin ammattilaisena ja esimerkiksi keskustelutilaisuudet ja muunlaiset yleisötyöpajat sekä järjestöyhteistyö ovat juuri sitä mitä tulevaan ammatinkuvaani mitä luultavimmin tulee kuulumaan ja mihin koulutukseni minua on valmistanut. Teatteriesitys, varsinkin jos sen aiheet ovat ajankohtaisia tai sillä on selkeä tavoitettavissa oleva kohderyhmä, ei saisi jäädä vain esitykseksi, vaan sen tulisi jatkua jotenkin, esimerkiksi juurikin keskustelutilaisuuden, yleisötyöpajan tai jonkin muun osallistavan toiminnan muodossa. Tässä mielestäni teatteri-ilmaisun ohjaajilla on suuri ja tärkeä rooli ja heidän ammattitaidolleen olisi teatterin kentällä varmasti tilausta monessakin eri kohtaa.

3.9 Yleisöpalautte

Yhteensä musta / tuntuu –esityksen näki 280 katsojaa eli täyttöprosentti oli hieman yli 83. Mitään virallista arvostelua esimerkiksi lehdistössä emme saaneet, mutta meillä oli vieraskirja johon yleisö sai esityksen jälkeen kirjoittaa palautetta ja terveisiä.

Vieraskirjaan kirjoitettiin muun muassa näin:

Hieno taiteilijan omakuva / muotokuva. Rohkea veto, hyvä toteutus.

Tärkeä aihe, syvensi ja muistutti minun ja minua jälleen yhdestä elämän vaikeimmista asioista, yksinäisyydestä, kasvamisesta ja kuulumattomuudesta kumpuavista tunteista. Ja mikä onkaan todella tärkeää, sen me onneksi huomaamme kun haluamme tai kun olemme kasvaneet kylliksi tai kun voimme, tai jotain, mutta siis kiitos ja eteenpäin!

Kiitos. Itkettäis ellei naurattais.

Mun mielestä tuo on juuri sellaista taidetta, josta kaikki ihmiset voivat saada jotain irti, omaan elämäänsä, ajatuksia, oivalluksia, jopa muutoksen siemenen. Taiteilijalla, mitä hän sitten ihmisille tekeekin ja esittääkin, on aina vastuu, vastuu esittää asiat oikein, kertoa tarina, välittää eteenpäin asioita, tunteita, ajatuksia, jne. Minun mielestä elokuvia, teatteria, musiikkia, mitä vaan tehdään sen takia, että ne liittyvät meidän ihmisten elämään. Peilaamme sitä kautta omia kokemuksiamme, tapahtumia, ajatuksia, tunteita.

Aina silloin tällöin tulee vastaan jotain, jolla on merkitystä, joka koskettaa, pysäyttää, saa käsittämään elämän hienoutta, vaikeutta, suuruutta, kuten myös sen pienuutta ja haurautta. Ja myös käsittämään miksi taide on tärkeää ja merkityksellistä meille ihmisille. Ja niin kävi tämän näytelmän kohdalla. It makes a difference.

Syökää ruokaa, ruoka on hyvää.

Saamamme palaute oli siis pääasiassa positiivista. Käsikirjoituksen rohkeutta keuhuttiin usealta taholta, samoin esitystä sanottiin koskettavaksi ja oivaltavaksi ja näkökulmaa tuoreeksi. Monet katsojat löysivät esityksestä itselleen läheistä kosketuspintaa. Se tuntui hyvältä ja helpottavalta, sillä yksi pelkoni lähtiessäni tuomaan tekstiä lavalle oli, että se näyttäytyisi yleisölle vain ohjaajan subjektiivisena oksennuksena eikä tarjoaisi mitään. Yksityisestä kokemuksesta tuli kuitenkin yleinen ja yhteinen ja moni katsoja lähti kotiin erittäinkin liikuttuneena ja kosketettuna. Erityisen hienoa oli kuulla, että esityksen nähneet syömishäiriötä sairastavien omaiset sanoivat esityksen tehneen sairaudesta ja sairastuneen käytöksestä taas hieman ymmärrettävämpää.

Huomionarvoista oli myös palaute, jota sain tekstin ja ohjauksen tavasta käsitellä aiheita. Vaikka aiheet olivat raskaita ja synkkiä, esitys oli monen palautteen mukaan erittäin viihdyttävä. Tämä oli todella hyvä kuulla. En nimittäin missään nimessä halua aliarvioida viihteen voimaa. Jos asiansa haluaa todella saada kuulluksi ja noteeratuksi, pitää osata olla hieman ovela. Jos vaikeat asiat joista on painavaa sanottavaa vyörytetään alusta lähtien suurella vakavuudella ja ryppyotsaisuudella yleisön päälle, ei viesti välttämättä mene perille. Parempi keino on ensin huijata yleisö esityksen puolelle, huijata heidät viihtymään ja rentoutumaan. Vasta sitten yleisö on helpommin pyydystettävissä ajattelemaan aihetta, huomaamaan ja pohtimaan sen suuruutta ja vakavuutta. Olen erittäin iloinen, että *musta / tuntuu* onnistui näin tekemään. Humoristisen ja viihdyttävän käsittelytavan kautta esityksen sanoma saatiin toimitettua perille.

Lähipiirini reaktiot ja palautteet olivat tietysti luku erikseen. Poikaystäväni ja monet läheiset ystäväni olivat samanaikaisesti ylpeitä ja järkyttyneitä, mutta kaikista raskaimmin esityksen taisi ottaa äitini. Välimme eivät onneksi suoranaisesti tulehtuneet, mutta hän oli jonkin aikaa varsin tolaltaan ja täytyy myöntää, että tulini ravistelluksi itsekin. Rauhoittelin kuitenkin itseäni ajattelemalla, että tulen kuitenkin jatkossakin varmasti käyttämään oikeita henkilöitä ja tapahtumia pohjana tai apuna työssäni, ja tulen myös aivan yhtä varmasti joka kerta loukkaamaan jotakuta. Aloitin siis niin sanotusti huipulta, omasta äidistäni. Lisäksi myös eräs näyttelijöistäni kertoi erään ohjaajan sanoneen, että jokaisen teatterintekijän on ensin tapettava vanhempansa, vasta sitten hän voi todella rueta tekemään työtään. Tämä oli sitten ilmeisesti minulle se produktio.

Tuntuu, että esitys jatkaa elämäänsä katsojissaan. Tästä ehkäpä hienoin osoitus on se, että eräs ystäväni kertoi esityksen nähtyään alkaneensa kutsua luomiaan oksankohdiksi, tämä siksi, että eräessä kehon kartta –tekstissä, jossa puhutaan ihosta, mainitaan, että luomet ovat oksankohtia puussa. Ystäväni ei ole koskaan oikein pitänyt luomistaan, niitä on paljon ja näkyvillä paikoilla, mutta nyt, esityksen nähtyään, hän on alkanut suhtautua niihin lempeämmin. Juuri tällainen palaute on minulle kaikista tärkeintä. Kun saan kuulla, että esitys on muuttanut jonkun elämää, edes hieman, olen saavuttanut enemmän kuin mitä ikinä halusinkaan.

4 SUBJEKTIIVISUUS, MINÄ JA AIHE

Tämän luvun innoittajana ja materiaalina toimii Juha-Pekka Hotisen Teatterikorkealehdessä (2/07) julkaistu artikkeli Hot Spot: Aihe. Viitatessani pitkin lukua häneen ja hänen kirjoitukseensa, viittaan joka kerta samaan artikkeliin.

Siinä valinnassa, mitä kulloinkin valitaan aiheeksi, otetaan suuri vastuu. Kun valitaan jokin aihe, jätetään valitsematta miljoona muuta. Silloin päätetään, että on arvokasta käyttää runsas määrä inhimillistä energiaa juuri tämän aiheen käsittelemiseen. Silloin punnitaan paitsi yksittäisen teoksen, myös taiteen oikeutusta ylipäättään.
(Hotinen, 07)

Juha-Pekka Hotinen esittää artikkelissaan Hot Spot: Aihe (Teatterikorkealehti, 2/07), että kysyessään itseltään kysymyksiä kuten mistä aiheesta minä tänään kirjoittaisin, mistä aiheesta minä tekisin seuraavan teokseni tai onko minulla mitään aihetta tehdä mitään, taiteilija tuntuu nostavan minän suorastaan tärkeämmäksi seikaksi kuin itse aiheen. Tuon subjektiivisen ajattelutavan mukaan ainoa varsinainen aihe on minä. Hotinen kirjoittaa, että jos tarkennamme edelleen, näkökentästä löytyy juuri taiteentekijän (eikä esimerkiksi vastaanottajan) minä.

Onko minä tosiaan ainoa aihe, jota taiteentekijä loppujen lopuksi käsittelee? Onko minä hyvä aihe? Onko väärin olla subjektiivinen joka työn suhteen ja tehdä aina taidetta itsestään? Yritetäänpä vastata muun muassa näihin kysymyksiin edes jollakin tavalla ja aloitetaan vastaaminen kysymyksellä: mistä tämä jatkuvasti yleistyvä sisäänpäin katsominen, minän käyttäminen oikein juontaa juurensa?

1900-luku on yleisesti tunnettu minän aikakautena. Se on mielestäni hirvittävän hyvä ja osuva termi. Ennen loistokkaan 1900-luvun teollistumista ja kapitalismia ei ollut aikaa miettiä miltä tuntuu tai kuka on. Kun rahaa alkoi tulla kukkaroon, alkoi myös olla aikaa katsoa sisäänpäin. Suomessa tämä minän tutkiminen taisi alkaa aikaisintaan vasta sotien jälkeen. Näin päättelen muun muassa siitä, että vuonna –39 syntynyt isäni on sitä mieltä, että masennus on keksitty sairaus. Kun ihmisillä on asiat, puitteet tarpeeksi hyvässä kunnossa, heidän on keksittävä itselleen ongelmia kun ei valitettavasti ole sotaa tai puutetta tai muuta sellaista konkreettista onnettomuutta. Kun siis Suomeen saatiin rauha, alettiin sinne sieluun kurkkia aina kiihtyvällä tahdilla vuosisadan loppua kohden. 2000-luvulla minän tutkiminen onkin jo päässyt aivan uusiin ulottuvuuksiin.

Ehkäpä maailman massaantuminen, globalisaatio ja kaiken yhteiseksi tekeminen on saanut taiteentekijät vastarintaan. Mitä yksityisempi, sitä parempi. Taiteilija tekee taidetta itsestään niin ettei paikalla ole ketään muita kuin hän itse ja miettii onko se esitys. Onko minä esitys?

No, aikakaudet sikseen. Näkemykseni mukaan taiteentekijä tekee aina, tavalla tai toisella, taidetta itsestään ja itselleen. Sitä ei voi välttää. Taiteen tekeminen on vaativa ammatti, sillä taide on tulkintaa. Näytelmä, maalaus, runo tai mikä tahansa muu teos on aina tulkinta jostakin. Yksi ja sama tulkinta ei voi olla koskaan yhteinen kokemus, vaan jokainen tulkitsee aina omalla tavallaan eikä tulkintojen tekeminen ole helppoa. Koska tulkinta itsessään on aina subjektiivista, ei myöskään taide voi koskaan olla täysin objektiivista. Taide vaatii tekijältään paljon. Taiteen tehtävä on, tai ainakin odotus on, että taide koskettaa, vaikuttaa, muuttaa jotakin tai auttaa muistamaan. Taiteen odotetaan siis saavan aina jotakin aikaan. Tämä ei ole mikään pieni vaatimus tai odotus. Siihen päästäkseen taiteilijan on tehtävä töitä, tehtävä oma henkilökohtainen tulkintansa jostakin ja muotoiltava se niin, ettei se jää taiteilijan yksityiseksi kokemukseksi.

Miten siis tehdä yksityisestä yleistä? Se ei ole mielestäni mahdoton tehtävä. Aivan ensimmäiseksi taiteentekijän pitää hieman luopua omasta erikoisuudestaan ja yksilöllisyydestään ja tunnustaa, että tietyt tunteet, ongelmat, sivullisuuden kokemukset ja käytösmallit ovat universaaleja. Vaikka itsekkin olen kuinka kauan luullut, uskonut ja toivonut olevani täysin yksilöllinen ("Kukaan ei tajua miltä musta tuntuu, mä oon niin yksin!"), olen joutunut myöntämään, että ehkäpä jotkin tunteeni ja reaktioni voivat kuin voivatkin olla universaaleja. On vienyt kauan aikaa ymmärtää, että esimerkiksi suru, pettymys tai häpeä ovat olleet ja ovat edelleenkin samaa sukua, samoja tunteita kaikkialla.

Tämän tajuamisen jälkeen taiteilijan on helppoa lähteä eteenpäin, lähteä tuomaan itseä omassa henkilökohtaisessa elinpiirissä koskettanut asia koskettavaksi myös muille niin, että jokainen tuloksesta jaolle pääsevä kokisi sitä ah niin arvostettua ja kaivattua samaistumista. Vai onko? Hotinen jaottelee aiheet suuren ja pienen näyttämön aiheisiin ja muodostaa parit yksityinen – pieni ja yleinen – suuri. Taiteentekijän seuraava askel on siis vain luopua suuren näyttämön kunnianhimosta ja suurten katsojajamassojen

kaipuusta. Tämän jälkeen alkaakin olla jo helppoa viedä yksityinen yleiseksi, tosin vain pienelle määrälle katsojia, mutta kuitenkin. Mutta jälleen, vai onko?

Ei ole. Yleisen ja yksityisen rajapinnalla liikkuminen on kulkemista helkoilla jäillä. Tarina joka alun perin on tarkoitettu omakohtaisuuteen ja henkilökohtaisiin kokemuksiin perustuvaksi elämänmakuiseksi kertomukseksi näyttäytyy helposti tekijänsä subjektiivisena oksennuksena tai tilityksenä, yksityisenä kokemuksena joka myös jää yksityiseksi eikä tarjoa mitään kenellekään muulle kuin tekijälleen. Puhuttaessa esimerkiksi teatteritaiteen maailmasta ja tapauksesta, jossa taiteentekijä käsikirjoittaa ja ohjaa hyvin omakohtaisen kertomuksen, on näkemykseni mukaan kaksi seikkaa jotka saavat yksityisen muuttumaan yleiseksi.

Ensimmäinen on ammattitaito. Teatteria ei voi tehdä vain itselleen. Teatteri on esittävä taide ja esitys on jotakin jota joku katsoo. Tietysti mikä tahansa katsottava, ihminen kadulla, linnun lento tai postimies jakamassa kirjeitä voi näyttäytyä esityksenä, mutta esitystä ei mielestäni ole olemassa jos sitä ei joku katso. Taiteentekijä ei siis ole teoksensa kanssa koskaan yksin vaikka sitä ehkä yksin valmistaisikin. Teatterintekijän ammattitaitoon mielestäni kuuluu kyky tehdä teos sellaiseksi, että se antaa ja välittää jotakin myös katsojille, ei vain tekijöilleen. Toki tämä ammattitaito kuuluu myös kuvataiteen, kirjallisuuden ja musiikin maailmaan. Jos siis tekijällä on ammattitaito kohdillaan, hän osaa löytää keinot joilla välittää tunteita vastaanottajalle, tässä tapauksessa lavalta katsojille. Näin kokemuksesta, tunteesta tulee yhteinen ja yleinen.

Toinen on kyky kirjoittaa ja puhua teatteriksi. Olen nähnyt erään esityksen, jonka ohjaaja oli sen myös käsikirjoittanut. Käsikirjoitus perustui vahvasti, lähes dokumentaarisesti käsikirjoittaja-ohjaajan elämään ja kokemuksiin. Esitys oli hyvin realistinen ja se tuntui. Tapahtumat tulivat, olivat, vyöryivät yli. Kohtaus kohtaukselta esitys eteni kuin juna. Teksti oli toki sujuvaa ja näyttelijäntyö kelvollista, mutta esitys ei imenyt minua mukaansa eikä suurista teemoistaan huolimatta koskettanut minua. Tämä johtui siitä, että käsikirjoittaja ei ollut osannut kirjoittaa tai ohjata kokemuksiaan teatteriksi. Lavalle oli tuotu arkitodellisuus sen sijaan, että arkitodellisuus olisi muutettu lavan todellisuudeksi. Kuten jo aiemmin työssäni olen kirjoittanut, lavan todellisuus on perustavanlaatuisella tavalla erilainen kuin arkielämän vallitseva todellisuus. Emme voi joka hetki elää elämäämme näytelmässä, lavalla, emmekä voi mennä lavalle elämään tai esittämään tavallista elämää. Teatterin todellisuudessa on aina jotakin fantastista,

jotakin joka ei ole aivan tästä maailmasta ja vaikka lavalle veisi kuinka tosia tapahtumia, ne on osattava esittää tällä fantastisella tavalla. Mainitsemassani esityksessä näin ei ollut ja esitys näyttäytyi minulle vain ohjaajan tilityksenä siitä, kuinka rankkaa hänellä oli joskus ollut. Mitään ei jäänyt käteen, mikään minussa, vastaanottajassa, ei liikahtanut. Esitys jäi epäuskottavaksi ja kaukaiseksi todellisuuskopiointinsa takia. Parhaimmillaanhan henkilökohtaisuus ja rehellisyys tekevät esityksestä koskettavan, uskottavan ja tunteikkaan kokemuksen vastaanottajalleen, mutta tässä esityksessä henkilökohtaisuus oli väärää henkilökohtaisuutta. Yksityisen on riitettävä yleiseksi asti.

Olemme siis vastanneet kysymykseen miten. Seuraavaksi voisimme yrittää vastata kysymykseen miksi. Mikä saa taiteentekijän, sanotaan nyt vaikka käsikirjoittajan, valitsemaan aiheekseen itsensä, minän? Hotinen esittää, että yksi mahdollinen syy voisi olla laiskuus. Oma muisti, omat kokemukset, päiväkirjat, valokuvat, voi miten ihastuttava ja helppo materiaali! Itsestään ja elämästään kirjoittaessaan säästyy uuvuttavalta lukemiselta, pohjatyöltä joka vaaditaan esimerkiksi historiallisia näytelmiä kirjoitettaessa. Yleissivistys tai maailmantuntemus voivat olla millä tolalla tahansa, ei haittaa niin kauan kun minussa riittää kerrottavaa ja minussahan riittää!

Väite on varsin provokatiivinen ja osittain mitätöi taiteen tekemisen terapeutin ja voimaannuttavan vaikutuksen myös tekijäänsä. Mikä tarve tai tyhjiö täyttyy siinä, että menee siitä mistä aita on matalin? Ei mikään. Ennemmin sanoisin, että itsensä ja kokemuksensa valitseminen aiheeksi on kaikkea muuta kuin laiskaa. Yleensähan omakohtaiset kertomukset kertovat rankoista ja vaikeista kokemuksista ja elämänvaiheista, moni tuskin innostuu kirjoittamaan, saatikka sitten katsomaan näytelmää esimerkiksi jatkuvasti tasaisen onnellisesta avioliitosta. Se, että on valmis käsittelemään omia ongelmiaan, haavojaan tai traumaansa on osoitus siitä, että on valmis tekemään ehkäpä tuplasti niin paljon töitä kuin historiallisen draaman kirjoittaja.

Nyt tietysti jokainen historiallisen draaman ammattilainen hyppää tuoliltaan ja on valmis tuliseen väittelyyn. Mutta antakaahan kun selitän: Kuten olen jo aiemmin todennut, taiteen tekemiseen on oltava tarve. Itseä ja omia kokemuksia käsiteltäessä tämä tarve usein on korjata itsensä, käydä asiat läpi ja tulla sitä kautta eheämmäksi taiteensa avulla. Eli, läsnä on kaksi työurakkaa. Ensinnäkin konkreettinen taideteoksen valmistaminen ja toiseksi oman itsen kanssa työskentely. Näin ollen subjektiivisista

lähtökohdista työhön lähdetessä otetaan harteille tuplataakka. Ehjäksi ihmiseksi tuleminen on nimittäin yllättävän raskasta eikä omaa käytöstään tai reagointiaan vaikeita asioita ja omia kipupisteitä kohdatessaan voi koskaan aavistaa.

Maailman sivu on täynnä teoksia, jotka ovat taiteilijan itsensä kasvukertomuksia, läpikäyntejä, välitilinpäätöksiä, napanuoran katkaisemisia. Uskon, että jokaisen taiteentekijän, teki hän mitä tahansa, tuotannossa on ainakin se yksi teos, se jokin hänen oma tunnustuksensa ja kaapista tulonsa, jokin joka kertoo juuri ja vain hänestä, jokin jolla hän huutaa maailmalle, että tämä minä olen, tämän tuntenut, nähnyt ja kokenut ja tästä minä taidettani teen! Monille taiteentekijöille minä on hyvä aihe luovan uran alkuaikoina. Jollakin tavalla sen voi kokea tietynlaisena tulikasteena. Mikään ei nimittäin ole niin vaarallista ja pelottavaa kuin rehellisyys, aitous ja paljaus, se että joku näkee minun sisimpäni.

Voiko itseään sitten käyttää aiheena loputtomiin asti? Jollakin tasolla kyllä. Valitettavaa on, ettei ihminen, vaikka kuinka luova, henkevä ja sinut itsensä kanssa oleva yksilö olisikin, tule koskaan täysin valmiiksi. Ja hyvä niin. Muutenhan elämä olisi suorastaan tylsää ja kaikki aiheet olisi etsittävä ulkopuolelta (mikä piinallinen taakka!). Jotakin tapahtuu aina, siitä jostakin voi aina ottaa itselleen aiheen ja hyödyntää työssään omaa kokemustietoaan. Tapahtumien ei onneksi aina tarvitse olla suuria kriisejä, esityksellinen tutkielma nelikymppisyydestä, miten ikinä se tekijälle itselleen näyttäytyykin, on aivan yhtä arvokas kuin nuoren teatterintekijän sydänverenmakuinen selviytymistarina syömishäiriöstä.

Vaikka tietoisesti ei omasta elämästään ja kokemuksistaan aihetta ottaisikaan, taiteen tekeminen on aina omakohtaista. Luova työ on antamista. Kirjoittaessani runon mistä tahansa aiheesta, minä aina kuitenkin annan itsestäni jotakin. Taidetta ei synny ilman antamista. Taiteilija ei ole taiteilija jos ei ole valmis antamaan jotakin itsestään. Tämä lause perustuu ajatukseeni siitä, että oli työ mikä tahansa, taiteilija laittaa siihen aina palasen, edes pienen hippusen itseään. Ehkä uskoni tähän on jotenkin kultaista, sinisilmäistä, ehkä taiteentekijän todellisuus työkentällä ei ole vielä paljastunut minulle, mutta haluan uskoa siihen, että taiteen tekemisessä on aina mukana tekijän sielu. Kuinka siis edes voisinkaan välttyä laittamasta jokaiseen työhön jotakin minua, jotakin henkilökohtaista?

Olemmeko siis vastanneet kysymyksiimme? Onko minä tosiaan ainoa aihe, jota taiteentekijä loppujen lopuksi käsittelee? Ei ole, mutta jokaiseen aiheeseen taiteentekijä kuitenkin laittaa itseään. Oli aihe mikä tahansa, taiteentekijän on selvitettävä oma suhteensa siihen. Useimmiten silloin saattaa löytää jotakin. Onko minä hyvä aihe? On ja hyvää tekevä aihe. Kokonaisemmaksi tuleminen on jatkuva prosessi ja me onnekkaita jotka osaamme purkaa kokemuksemme ja tunteemme taiteen keinoin voimme vain olla kiitollisia kyvyistämme. Onko väärin olla subjektiivinen joka työn suhteen ja tehdä aina taidetta itsestään? Ei, mutta voisihan sitä kai vielä jonakin päivänä kokeilla muutakin. Omakohtaisuus ja minun käyttäminen on loppujen lopuksi vain yksi työväline monien muiden työvälineiden joukossa.

Ellei se mitä teet tai valmistat hämmennä sinua riittävästi, se ei luultavasti ole tarpeeksi henkilökohtaista tai intiimiä.
(Bogart 04, 126)

5 MITEN TÄSTÄ ETEENPÄIN?

On tunnustettava, että siitä lähtien kun *musta / tuntuu* on ollut valmis, olen pyöritellyt päässäni kysymystä "Mistä minä seuraavaksi kirjoittaisin?" On myös tunnustettava sekin, että kysymys on pikkuhiljaa muotoutunut muotoon "Mistä *minus* seuraavaksi kirjoittaisin?" On siis selvää, ettei omakohtaisuus ja oman elämäni käyttäminen ole minun kohdaltani vielä tässä. Mielessäni on aiheita joita olisi tärkeä käsitellä, sekä minun itseni että muiden samat asiat kokeneiden vuoksi. 90-luvun lama, parisuhde-elämän opettelu, äitisuhteen läpikäynti, nämä ovat kaikki aiheita jotka monet ovat kokeneet ja joista minäkin haluaisin kirjoittaa. Pidän siis omakohtaisuuden heikoilla jäillä tasapainottelua ilmeisen mielenkiintoisena enkä tiedä mahtaako sellaista päivää tullakaan jolloin en enää löytäisi aiheita tai kokemuspohjaa itsestäni. Minulla ei ole muuta kuin minä itse, miksen siis käyttäisi sitä.

Nyt kun olen itse tehnyt ensimmäisen vuodatukseni, katkaissut napanuoran ja tullut kaapista, tuntuu että voisin myös auttaa muita tekemään samoin. Onnekseni syliini on laskeutunut työpaikka jonne suunnistan hetimiten valmistumiseni jälkeen. Kyseessä on monipuolinen työpaikka lasten- ja nuortenteatterissa, jossa työnkuvaani tulee kuulumaan muun muassa ohjaamista, käsikirjoittamista ja yleisötyöpajojen tekemistä. Varsinkin nuorten kanssa työskentelystä olen innoissani. Haluan päästä koostamaan

heidän kanssaan esityksiä heidän omista tarinoistaan, liittyivät ne sitten mihin aiheeseen tahansa. Onnekseni tulevaisuus näyttää niin valoisalta, että heti syksyllä pääsen niin tekemään. Koska olen omat kipukohtani omakohtaisen tekstin ja esityksen avulla käsitellyt, tuntuu että minulla on hallussani jonkinlaista tietotaitoa sekä uskallusta jota ennen ei ollut. Tuntuu, että minulla on välineet mennä pyytämään ja kokoamaan tarinoita ja kokemuksia ja koostaa niistä käsikirjoitus ja esitys. Muun muassa nuorten ja miksei lastenkin kanssa siis omakohtaisuus työvälineenä tulee käyttöön.

On tärkeää, että omassa työssä omat arvot tulevat esille. Minä arvoihini kuuluvat rehellisyys, aitous, rohkeus, omana itsenä oleminen sekä itsensä ja muiden kunnioittaminen. Niihin minä haluan työlläni ihmisiä kannustaa. Todelliset, kertomisen tarpeesta lähtevät tarinat ja niiden jakaminen on erittäin tärkeää. Kasvottomuudella ei saada mitään aikaan. Uskon, että omakohtaisuus, todet tarinat ja draama yhdessä ovat muutosvoima, väylä jonka avulla hiljaisille voidaan antaa ääni ja auttaa heitä kertomaan tarinansa. Lava on paikka jossa tuodaan näkyväksi sellaista mitä ei yleensä näytetä, sellaista mistä ei yleensä puhuta. Puhumattomuus ei ole koskaan johtanut mihinkään. Rehellisyys on rohkeaa ja arvokasta ja tositarinoiden kertominen sysäys saada asiat muuttumaan paremmiksi.

6 LOPPUSANAT

Omakohtaisuus on työvälineenä erittäin haastava, mutta usein myös erittäin palkitseva. Jos käsikirjoittajana ja ohjaajana löytää itsestään rohkeuden tarttua omakohtaisiin kokemuksiinsa ja lähteä tuomaan niitä lavalle, voi prosessin loputtua huomata muuttuneensa, kasvaneensa tai oppineensa jotakin arvokasta itsestään tai ympäröivästä todellisuudesta. Käytyäni läpi *musta / tuntuu* -prosessin, tunnen että olen todellakin kasvanut sekä ihmisenä että teatterintekijänä. Olen huomannut, että alan olla sinut kaikkien niiden asioiden kanssa, joita käsikirjoituksessa kävin läpi, voin puhua niistä ja voin nähdä itsessäni tapahtuneen kasvun joka johtuu juuri kaikista vastoinkäymisistäni. Taide siis todella voimaannuttaa ja kasvattaa myös tekijäänsä. Myös se, että kertomalla oman tarinani olen antanut jotakin muille, ehkä auttanut jotakuta samankaltaisia asioita kokenutta, saanut aikaan pienenkin muutoksen, on erittäin suuri palkinto.

Prosessin aikana huomasin myös, että minusta löytyy tarvittava ammattitaito ensinnäkin käsikirjoittaa ja ohjata kokonainen näytelmä ja toiseksi työskennellä monessa roolissa saman produktion sisällä. Minun ei tarvitse pelätä, että (omakohtaiseen) tekstiinsä intohimoisesti suhtautuva käsikirjoittaja, loistokasta lopputulosta ajatteleva ohjaaja tai tekstin toimivuuden puolesta liputtava dramaturgi päätyvät veriseen taistoon ja yksi vie toiselta liikaa tilaa. Se, että teksti oli omani, henkilökohtainen ja erittäin rehellisesti kirjoitettu, sai myös muun *musta / tuntuu* -työryhmän heittäytymään työhönsä enemmän. He näkivät ja tunsivat, että olemme yhdessä jonkin aidon ja arvokkaan äärellä ja se näkyi myös lopputuloksessa. Uskon myös, että sitten joskus työelämässä ryhmälähtöistä produktiota työstäessäni omakohtaisten tarinoiden ja kokemusten käyttö materiaalina on hedelmällistä. Se, että ryhmän jäsenet saavat tuoda jotakin omaansa motivoi työskentelyä varmasti.

Yksityisen kokemuksen tuominen lavalle ja saattaminen yleiseksi ja yhteiseksi on vaikea haaste, mutta onnistuessaan tekee lopputuloksesta kauniin, koskettavan ja merkityksellisen. Aina siinä ei kuitenkaan voi onnistua, ei tietenkään. Henkilökohtaiset lähtökohdat eivät automaattisesti tee taideteoksesta hyvää tai muita arvokkaampaa. Vaikka esitinkin luvussa neljä kaksi seikkaa yksityisen saattamiseksi yleiseksi, ammattitaidon ja kyvyn kirjoittaa teatteriksi, eivät nekään voi toimia aina. Viisasten kiveä ei ole. Ehkäpä tärkeintä kuitenkin on se, että tekijä on itse valmis käsittelemään aiheitaan, käsittelemään kokemuksiaan ja laittamaan itsensä likoon. Vaikeaksi tämän tekee se, ettei koskaan voi todella tietää onko valmis. On vain yritettävä ja katsottava mihin päättyy.

Omakohtaisuus ja rehellisyys on aina pelottavaa sekä tekijälle että vastaanottajalle. Haluanko, uskallanko näyttää tai kertoa tämän itsestäni? Haluanko tietää tämän sinusta? Pelko ja epävarmuus eivät kuitenkaan johda mihinkään. On uskallettava olla rohkea, uskallettava seistä itsensä ja kokemustensa takana, paljastettava kasvonsa. Tarinoiden kertominen ja kuunteleminen, omien kokemusten jakaminen ovat paras keino oppia. Vain ollessaan rehellinen ja rohkea voi saada muutoksen aikaan.

Ja se mä vaan sanon, että ongelmat ei katoa niin kauan kun niistä vaikotaan. Puhukaa, kysykää, antakaa ittenne ja toistenne muuttua näkyviksi. Pohtikaa joskus, että miltä musta / tuntuu.
(Ohjaajan sana, *musta / tuntuu* -käsiohjelma)

LÄHTEET

Julkaisut

Andersson, Claes 2005. Luova Mieli. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Bogart, Anne 2004. Ohjaaja valmistautuu. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Keltanen, Minerva (toim) 2003. Sinerbrychoff - keräilijän kodista taidemuseoksi. kustantaja Valtion taidemuseo.

Tutkimusmateriaali

musta / tuntuu, 2009. Käsikirjoittanut Karolina Eklund.

Palavat terapeutit rannalla - kaksi näytelmää, kaksi kokemusta, 2008. Teatterihistorian proseminarityö, kirjoittanut Karolina Eklund.

Leikekirjani, tuntisuunnitelmani ja työpäiväkirjani vuosilta 2006-2009.

musta / tuntuu -vieraskirja.

Valokuvat *musta / tuntuu* –produktion varrelta, kuvannut Karolina Eklund.

Internet

Hotinen, Juha-Pekka 2007. Hot Spot: Aihe. Teatterikorkea-lehti, 2/07.

<http://www2.teak.fi/teak/Teak207/12lyhyt.html> tulostettu 7.1.2009.

Etelä-Suomen syömishäiriöperheet ry:n kotisivu www.voimaa.net, huhtikuu 2009.

Liite 1. *musta / tuntuu* -käsiohjelma, tehnyt Turkka Tervonen

Kiitos ja kumarrus:

Saara Wacklin, korvaamattomasta avusta
 Elina Ala-Nikkola
 Petri Pullinen
 Sussa Lavonen ja kevään -08
 käsikirjoituskurssilaiset, tuesta ja neuvoista
 Juha Laitinen, tuo Jalo mies
 Leila Hakkarainen
 Jyrki Sinisalo ja Severi Haapala, supermiehet
 Tavi-talon vaksit
 Poikkeustila ja Olotila
 Kahden Maailman Hotellin väki, tärkeistä opeista
 Zen Café ja foorumin porukka, että ootte ja teette
 Aidit ja isit / isät / isät,
 rakkaudesta, geeneistä ja kasvatuksesta
 Hanna Brotherus ja Aune Kallinen,
 silmiä avanneista sanoista ja teoista
 Vellu "Mr. Stadia" Koho, hypersupermies, suuresta avusta
 Ystävät ja kylämiehet
 Helsingin Sanomat, materiaalista ja inspiraatiosta
 Henriika Maikku / Etelä-Suomen syömishäiriöperheet ry
 Pena, aamukahviauringosta, vahinkoassaroinnista,
 lämpimistä aterioista ja kauniista istuvuudesta.
 Rakastan sinua.

Esitys on Metropolia Ammattikorkeakoulun esittävän taiteen
 koulutusohjelmasta teatteri-ilmaisun ohjaajaksi (AMK)
 valmistuvan Karolina Eklundin taiteellinen lopputyö.

musta / tuntuu

Kauneusihanteet vahingoittavat
 vakavasti sinua ja ympärilläsi olevia

Rooleissa:

Emmi : Maria Malmström
 Äiti / Pomonainen : Eila Sarin
 Cheerleader 1 / Pia : Johanna Virsunen
 Cheerleader 2 / Minna : Meiju Lampinen
 Cheerleader 3 / Siina : Sanna Kärkkäinen
 Lääkäri / Miehet : Aki Haikonen

Valot : Lassi Puodinketo
 Ääni : Markus Heino
 Lavastus : Milla Peltonen
 Puvustus : Maria-Helena Lehto
 Tuottaja : Laura Heikkinen
 Juliste / flyer / käsiohjelma : Turkka Tervonen
 Käsikirjoitus / ohjaus : Karolina Eklund

Ensi-ilta: 30.1.2009 klo 19
 Muut esitykset:
 1.2. / 3.2. / 5.2. / 7.2.
 9.2. / 12.2. / 14.2.
 Esitykset alkavat arksin klo 19
 ja viikonloppuisin klo 15

<http://mustatuntuu.livejournal.com>
www.metropolia.fi/tapahtumat

Miltä ohjaajasta / tuntuu :

Mä en oo koskaan oikein pitänyt itseäni minään.
 Mä oon aina ollu vähän semmone tissiposki pelkuri,
 joku semmone pöytälaatikoitunut runotyttö vaan.
 Semmone keskinkertane, joku ihankiva-kuuspuol,
 semmone ei oikein mikään.

Sitte mä kirjoitin vahingossa siitä näytelmän ja muutuin
 jotenki ittelleni näkyväksi. Yhtäkkiä mun oliko ihan pakko
 rueta pitämään itseäni jonakin, todeta että aha, tällöinen
 nainen ja tällöinen näytelmä. Jaaha. Ei siinä muu
 auttanu ku lähteä viemään sitä näytelmää lavalle,
 tehdä ittensä näkyväksi myös muille.

Enkä mä koskaan ois uskaltanut näkyä näin paljon ilman
 niitä onnekkaita vahinkoja joiden takia tää työryhmä
 on mikä on. Jestas sentään. Semmonen tihentymä rohkeutta,
 lahjakkuutta ja elämäniloa, että multa on välillä meinannu
 lähteä taju. Hiiskatti vieköön, paremmin ei olis voinut
 käydä. Uskomaton siunaus ja johdatus. Käsittämätöntä.

Ja sen mä vaan sanon, että ongelmat ei katoa niin kauan
 kun niistä vaietaan. Puhukaa, kysykää, antakaa ittenne ja
 toistenne muutua näkyviksi. Pohtikaa joskus,
 että miltä musta / tuntuu.

Ja kiitos kysymästä, musta / tuntuu hyvältä.
 Näkyvältä, ylpeältä, rohkealta, kokonaiselta,
 kiitolliselta ja onnelliselta. Miltä susta / tuntuu?

Helsingissä, 26.1.2009
 - K.E. -

Liite 2. *musta / tuntuu* -flyer, tehnyt Turkka Tervonen

Ohjaus ja käsikirjoitus:
Karolina Eklund

valopaino Metropolia

musta / tuntuu

Kauneusihanteet vahingoittavat vakavasti
sinua ja ympärilläsi olevia

Ensi-ilta: 30.1.2009 klo 19
Muut esitykset:
1.2. / 3.2. / 5.2. / 7.2.
9.2. / 12.2. / 14.2.
Esitykset alkavat arkisin klo 19
ja viikonloppuisin klo 15

Esityspaikka: Tanssistudio Hämeentie 161
Liput: 5 / 3,5 €
Lippuvaraukset: 050 5121327

K-15

www.metropolia.fi/tapahtumat
<http://mustatuntuu.livejournal.com>

